EILANDSRAAD VAN ARUBA

Notulen 1967 **No.** 12

NOTULEN

van de openbare vergadering van de Eilandsraad

op maandag 20 november 1967 des avonds om 20.00 uur.

Behandelde onderwerpen:

1. De eilandelijke autonomie van Aruba.

VOORZITTER: O.S. Henriquez, Gezaghebber.

SEKRETARIS: A.J. Booi, Sekretaris van het eilandgebied.

Aanwezig zijn de leden: D.G.Croes, M.Croes, G.F.Croes, A.Werleman, A.M.Arends, C.E.Lacle, C.Yarzagaray, F.L.Maduro, E.M. de Kort, C.B.Boekhoudt, D.I.Leo, O.Croes, H.R.Dennert, L.A.I.Chance, E.R.Rinck, G.A.Oduber, V.Kock, D.Tromp, B.R.Werleman, J.A.C.Alders, alsmede de gedeputeerde T.Leest.

Afwezig is het lid: D.C.Mathew, in verband met verblijf in het buitenland.

DE VOORZITTER: Ik open hiermede deze openbare vergadering van de Eilandsraad en heet U allen van harte welkom.
Aan de orde is thans het enig agendpunt.

1. De eilandelijke autonomie van Aruba.

DE HEER C.YARZAGARAY: Mijnheer de Voorzitter, een punt van orde. Ik zou gaarne willen voorstellen om deze vergadering als proef te laten uitzenden via de radio. Ik zou in dit verband toestemming van de Raad willen vragen. Ik dank U.

DE VOORZITTER: Wordt Uw voorstel ondersteund, Mijnheer Yarzagaray?

Het voorstel wordt ondersteund door de heren D.I.Leo en C.B.Boekhoudt.

DE VOORZITTER: Aan de orde is dus een punt van orde, naar voren gebracht door de heer Yarzagaray om deze raadszitting uit te zenden via één van de lokale radiostations.
Zijn er leden die het woord verlangen in verband met dit voorstel?

DE HEER C.B.BOEKHOUDT: Señor Presidente, libertad di palabra, libertad di opinion, libertad di prensa ta derechonan di tur hende.
P'esey, Señor Presidente, ta pa mi awe un gran satisfaccion cu pueblo di Aruba tin e privilegio di por scucha y huzga awe nochi trabao di nan representantenan den nos cuerpo legislativo pa medio di radionan. Mi ta felicita pueblo di Aruba y mi ta spera cu awor en adelante pueblo di Aruba lo haci bon uso di e oportunidad aki. Masha danki, Señor Presidente.

DE HEER E.R.FINCK: Mijnheer de Voorzitter, alvorens het woord te voeren, wil ik een vraag stellen. Wordt er nu reeds uitgezonden?

DE VOORZITTER: Voor zover mij bekend niet. Wordt er uitgezonden, Mijnheer Luydens?

De heer Luydens antwoordt ontkennend.

DE HEER E.R.FINCK: Mijnheer de Voorzitter, zoals bekend is deze fraktie een groot voorstander van waarheid te geven aan alles dat gezegd wordt en in het bijzonder door de volksvertegenwoordigers.
Mijnheer de Voorzitter, ik werd vanmorgen door de heer Albertico Arends opgebeld om te vragen of ik als lid van de Commissie van Overleg mijn medewerking wilde verlenen om te komen tot het uitzenden via de radio van de Raadsvergadering, bij wijze van proef.
Mijnheer de Voorzitter, ik moet eerlijk zeggen, dat ik hier even van schrok. Ik neem het de heer Arends niet kwalijk.
Hij is een nieuweling hier in de Raad, maar ik vond het wel een beetje raar. Ik heb toen begrepen van de heer Arends dat het een proef zou zijn, waarbij ik toen zei dat evenmin als ik een persoon als proefkonijn wilde beschouwen door een arts, ik een vergadering van de volksvertegenwoordiging wilde beschouwen als proef voor de gemeenschap.
Laten wij dan een andere keer proberen en zien in hoeverre de Raad er mee eens is dat de uitzendingen plaatsvinden.
Nogmaals, Mijnheer de Voorzitter, wij zijn niet tegen uitzending van een openbare vergadering, doch ik wil even enkele vragen stellen aan het Bestuurscollege.

1. Is er contact opgenomen met andere radiostations om deze vergaderingen uit te zenden?

2. Zal er vanavond, alvorens de Raad toestemming geeft aan Voz di Aruba om de vergadering uit te zenden, hieraan voorwaarden gesteld worden?

In de Staten gebeurt het ook dat Radio Hoyer II de vergaderingen uitzendt maar daar zijn voorwaarden aangebonden, namelijk dat alle vergaderingen uitgezonden worden en ook de hele vergadering.
Toevallig hebben wij hier een praktische onverenigbaarheid van een lid van de Raad en direkteur van een radiostation en juist dit radiostation wil vanavond deze vergadering uitzenden zonder dat er hier een procedure voorafgegaan is.
Mijnheer de Voorzitter, ik zeg een toevallige omstandigheid, maar het is haast een onverenigbaarheid dat er zonder een procedure van te voren bewandeld werd, nu de direkteur van dit radiostation die lid is van de Raad deze radiouitzending gaat verzorgen. Ik zou willen zeggen, Mijnheer de Voorzitter, als het uiteindelijk op een stemming aankomt, dan zal onze fraktie zeker voorstemmen, maar ik wil er wel bij aantekenen, dat deze procedure zeker niet elegant is en zeker niet waardig voor de volksvertegenwoordiging van Aruba. Als wij vinden dat wij hier zelfstandig moeten zijn, dan moeten wij ook tonen aan de bevolking dat wij iedereen een kans geven.
Wij kunnen moeilijk spreken van "libertad di palabra" en "libertad" van dit en "libertad" van dat, als wij zelf in onze instelling niet geven die vrijheid aan anderen die wij zelf niet hebben voor elkaar.
Daarom geloof ik dat de heren het beste aan zouden doen, ook voor hun eigen kiezers, om vanavond geen uitzending te houden maar dit volgens de normale procedure de normale weg te laten bewandelen. Willen de heren echter met hun toevallige één-meerderheid in deze Raad toch doorgaan met het uitzenden, a la bonne heure, Mijnheer de Voorzitter, maar wij zullen zeker niet tegen stemmen.
Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

DE HEER G.A.ODUBER: Señor Presidente, na promer lugar mi ta uni mi mes na e palabranan di nos President di fraccion, Señor Finck.
Mi kier puntra ta kiko ta e idea di un proefuitzending.
Tambe mi kier remarca cu no ta costumber den decencia palamentario pa expone representantenan di pueblo di e manera aki na un decision, cual sinembargo nos ta di acuerdo cu ne, pero no obstante un decision cu mester por worde controla door di cierto reglanan cu mester worde aproba anteriormente door di e conseho aki. Masha danki.

DE HEER T.LEEST, GEDEPUTEERDE: Señor Presidente, mi tabata kier a haci uso di e palabra, no den mi funcion di diputado, sino tanto como e stem adviserend cu mi tin.
Mi kier haci uso di esey awe nochi pa trece padilanti y aplaudi e hecho cu aunque awe nochi den forma di prueba ta di promer bes nos lo bay den aire y pueblo di Aruba por scucha pa medio di un radio-emisora e bosnan di nan representantenan di e Raad aki.
Prueba, pa via cu nos ta instalando hopi microfonnan y cada microfoon tin un sorto di aanpassing. E tin cu worde aangepast riba e input di e amplifiernan y podiser e no bay bon pa via cu cada un ta di un otro fabricacion. Den United Nations tur hende tin libertad di palabra y ta worde transmiti pa mas di un medio di radio, television y prensa. Nos aki na Aruba no tin nada di sconde. Laga nos haci uso di nos libertad di radio y prensa. Masha danki.

DE VOORZITTER: Er is nog een vraag gesteld door de heer Finck of ook andere stations benaderd zijn. Wilt U dat nog beantwoorden, Mijnheer Max Croes?

DE HEER M.CROES, GEDEPUTEERDE: Mijnheer de Voorzitter, op de vraag van de heer Finck of ook andere radiostations benaderd zijn, wil ik bevestigend antwoorden.
Een week of zes geleden zijn alle omroepstations op Aruba benaderd om te zien of zij in overweging wilden nemen om voortaan de Eilandsraadsvergaderingen uit te zenden. Op dit verzoek heeft reeds één station negatief gereageerd. Het Radiostation "Voz di Aruba" heeft gevraagd om in de gelegenheid te worden gesteld, alvorens een definitief antwoord te geven, eenmaal toegestaan te worden een uitzending te verrichten bij wijze van proef waartegen uiteraard van mijn kant geen bezwaren bestaan.
Er zijn inderdaad voorwaarden gesteld, Mijnheer de Voorzitter.
Voor zo'n uitzending móeten voorwaarden gesteld zijn.
Tenminste dat geen enkel lid van de Raad te kort kan worden gedaan.
Daartoe is bedongen dat de vergadering uitgezonden zal worden van het begin tot het eind en dat onverkort zal worden weergegeven wat ieder lid zegt. Dus indien de Raad het goedkeurt, dat binnen enkele minuten de uitzending zal beginnen, dan houdt dit in dat de uitzending gehouden moet worden tot en met het laatste woord in deze vergadering.
Mijnheer de Voorzitter, de opmerking van de heer Finck over de toevallige meerderheid van één zal ik maar voor zijn rekening laten.
Deze toevallige meerderheid van één is echter voldoende om de wens van de Arubaanse bevolking hier op glansrijke wijze tot uitdrukking te brengen.

Er ontstaat een opschudding in de publieke tribune.

DE VOORZITTER: Mi tin di hala atencion di publiek den tribune cu segun reglamento di orde di Eilandsraad no ta permiti pa publiek duna expresion di su sentimento of opinion den ningun manera.
No ta permiti pa reacciona den publieke tribune. Ta mi deber, segun reglamento di orde, cu si publiek no tené na esey, mi tin di exigi pa tur hende den publieke tribune sali bay pafor.

Mi kier pidi boso cooperacion y si boso kier presencia e reunion aki, scucha, pero scucha so y no duna den ningun manera expresion di bo opinion sino mi ta haya mi forsa di haci e publieke tribune aki bashi. Esaki ta ultimo waarschuwing cu mi ta duna.

Zijn er nog andere leden die het woord wensen te voeren? Zo niet, dan zijn wij gekomen aan het einde van de eerste ronde, Wenst iemand nog te spreken in de tweede ronde?

DE HEER C.YARZAGARAY: Mijnheer de Voorzitter, ik wil U verzoeken om de vergadering voor enkele minuten te schorsen teneinde de nodige voorbereidingen te treffen voor het uitzenden.

DE VOORZITTER: Er is nog geen beslissing genomen.

DE HEER C.B.BOEKHOUDT: Señor Presidente, tur parti di mundo tin libertad di prensa, di opinion y di palabra. Mi ta haya masha straña cu Señor Finck y Señor Oduber awe ta contradicta nan mes bisando cu nan ta eens cu esey, pero nan ta duna diferente motibonan pakiko e ta malo pa hacië. Mi ta haya cu tempo a yega pa nos haci e cambio aki pa nos mustra pueblo y pa nos educa nos pueblo di tal forma. Awe a yega e dia pa principia esaki. Si ta un station a mustra interes, laga nos principia. Un principio ta bale la pena. Masha danki.

DE VOORZITTER: Zijn er nog andere leden die het woord wensen te voeren in de tweede ronde? Wenst iemand hoofdelijke stemming, zo niet, dan wordt bij deze toestemming verleend door de Raad om een proef-uitzending via de radio te houden van deze vergadering.

De Voorzitter schorst de vergadering voor vijf minuten.

De Voorzitter heropent de vergadering.

Aan de orde is thans de eilandelijke autonomie van Aruba, agendapunt aangevraagd ingevolge artikel 28 van de Eilandenregeling door de raadsleden A.Werleman, A.M.Arends en F.L.Maduro.
Ik zal thans in de gelegenheid stellen het woord te voeren in de eerste plaats de aanvragers van deze vergadering. Wenst de heer Werleman het woord?

DE HEER A.WERLEMAN: Mijnheer de Voorzitter, mag ik U verzoeken deze volgorde te volgen? Eerst het woord geven aan de heer Arends dan aan de heer Maduro en dan aan mijn persoon.

DE VOORZITTER: Ik heb geen bezwaar. Ik heb de volgorde aangenomen zoals het verzoek is ingediend. Wenst de heer Arends het woord?

DE HEER A.M.ARENDS: Mijnheer de Voorzitter, het kan zonder overdrijving gezegd worden, dat de krachtigste impuls voor het streven tot verkrijging van autonomie is uitgegaan van Aruba.
Dit streven kwam pas na 1945 goed op gang. Daarvóór waren er incidenteel wel stemmen opgegaan om meer zelfstandigheid voor de Nederlandse Antillen, toen Curacao genaamd. Stemmen waren opgegaan om tot enige concrete voorstellen te komen, maar ongelukkigerwijze heeft dit heel lang geduurd. Gedurende de oorlogsjaren had het toenmalige Arubaanse statenlid, Henny Eman, er reeds bij herhaling op gewezen, dat een aanvang gemaakt moest worden met de dekolonisering van de Nederlandse Antillen.

In de oorlog werd ook - in het jaar 1942 - de bekende rede van Hare Majesteit Koningin Wilhelmina gehouden, waarin aan de Nederlandse Antillen zelfstandigheid in het vooruitzicht werd gesteld.
In april 1946 werd in de Staten een speciale vergadering gewijd aan het onderwerp "autonomie". Na vele vergaderingen binnenskamers werd door de Staten besloten een delegatie naar Nederland af te vaardigen om de belangen van de Nederlandse Antillen te gaan bepleiten.
In deze delegatie speelde, naast Dr. da Costa Gomez, het Arubaanse lid van Politieraad, Shon A. Eman, een vooraanstaande rol.
In het Memorandum, dat door de statendelegatie werd overgelegd, vormde een der belangrijkste onderdelen, dat betreffende de toekenning van "autonomie" aan de eilandgebieden.
Het Memorandum stelde: De eilanden worden "autonome rechtsgemeenschappen" met een zelfstandig bestuur en een volksvertegenwoordiging, gekozen volgens de beginselen van algemeen kiesrecht en evenredige vertegenwoordiging.
In 1948 werd de Eerste Rondetafelconferentie tussen Nederland, Suriname en de Nederlandse Antillen gehouden. De delegatie kreeg de opdracht van de Nederlandse regering te eisen, nog vóórdat de besprekingen zouden aanvangen, de facto erkenning, van de zelfstandigheid van de Nederlandse Antillen.
Als vertegenwoordiger van Aruba maakte van de delegatie onder anderen deel uit wijlen Shon A. Eman. Door hem werd aan de Conferentie een motie voorgesteld, luidende:
De Conferentie Nederland-Suriname-Curacao, kennis genomen hebbende van de wens, door de ter conferentie aanwezige afgevaardigde van de bevolking van Aruba naar voren gebracht om aan dat eiland bij de instelling van een nieuwe rechtsorde voor het Koninkrijk een afzonderlijke status te verlenen, teneinde op staatkundig, economisch en cultureel gebied aan de bevolking van het eiland bevrediging te schenken;
van oordeel, dat in beginsel een dergelijke wens geëerbiedigd dient te worden, doch dat de conferentie niet beschikt over voldoende gegevens van staatkundige, financiële en sociale aard om zich uit te spreken over de mate waarin en de wijze waarop deze wens verwezenlijkt kan worden; acht het gewenst, dat zodanige gegevens door een daartoe in te stellen commissie, bestaande uit inwoners van Aruba enerzijds en inwoners van de andere eilanden van het staatsdeel Curacao anderzijds, zomede uit één of meer Nederlanders uit Nederland, op korte termijn worden verzameld en in een rapport worden verwerkt;
geeft de Nederlandse regering in overweging, tot benoeming van zodanige commissie over te gaan, aan welke commissie ware op te dragen terzake een rapport aan de Regering uit te brengen en dit rapport ter kennis te brengen van de conferentie of van één harer organen;
Ingediend door: C.A. Eman, vertegenwoordiger van de Arubaanse bevolking, gesteund door: Dr. M.F. da Costa Gomez, Mr. Dr. J.A.E.Buiskool, Mr. A.M. Joekes.
Uit deze aanhaling moge blijken, Mijnheer de Voorzitter, dat het streven naar zelfstandigheid van Aruba niet van vandaag of gisteren dateert en uit de aanneming van deze motie van wijlen Shon A. Eman door de Conferentie blijkt ook, dat alle koninkrijkspartners begrip voor het Arubaanse streven naar een grotere mate van zelfstandigheid konden opbrengen.
Wie de staatkundige geschiedenis van de Nederlandse Antillen nagaat, zal telkens getroffen worden door het verschil in standpunt tussen de Curacaose en de Arubaanse vertegenwoordigers.
De Curacaose afgevaardigden plachten steeds alleen te pleiten voor zelfstandigheid van de Nederlandse Antillen als geheel.
Zij besteedden geen of weinig aandacht aan de eilandelijke zelfstandigheid.

Van hún standpunt uit gezien, was dit begrijpelijk omdat zij het eiland Curacao vereenzelvigden met de Nederlandse Antillen, hetgeen trouwens steun vond in het feit dat het gebiedsdeel toenmaals officieel met de naam Curacao werd aangeduid en alle bestuursmacht op dát eiland geconcentreerd was. De Arubaanse afgevaardigden, hoewel oog hebbende voor de zelfstandigmaking van de Nederlandse Antillen als geheel, legde het accent vooral op de eilandelijke autonomie omdat zij aan den lijve ondervonden wat het betekende volstrekt afhankelijk te zijn van beslissingen, die genomen werden op een ander eiland en door ambtenaren, die niet steeds geacht konden worden voldoende begrip te hebben voor de belangen van het verwijderde Aruba.
Op de Rondetafelconferentie en ook op de daaropvolgende conferenties is duidelijk naar voren gekomen, dat Aruba wel bereid was aan de nieuwe rechtsorde mee te werken, maar dat het daartoe alleen bereid was indien voldoende rekening met de belangen van Aruba gehouden zou worden, meer speciaal met het streven naar eilandelijke autonomie.
De akten van deze conferenties en van de instelling van deze conferenties spreken voor zichzelf. Dus wij kunnen zeggen, dat de nieuwe rechtsorden zowel praktisch als theoretisch steeds moest garanderen, dat Aruba baas in eigen huis moest zijn.
Het eerste practische gevolg van de Rondetafelconferentie en de daaropvolgende conferenties is geweest, dat in 1950 de zogenaamde Interimregeling in werking trad. Bij deze Interimregeling werd aan de Nederlandse Antillen een veel grotere mate van zelfstandigheid verleend dan tot op dát tijdstip het geval was geweest.
Mijnheer de Voorzitter in deze vergadering is de geschiedenis genoegzaam bekend, zodat ik niet in detaille hoef te treden betreffende de inhoud van de Interimregeling. Vast stond dat met de Interimregeling nog niet aan alle wensen van de Nederlandse Antillen was tegemoet gekomen en dat de besprekingen tussen de koninkrijkspartners zouden moeten worden voortgezet totdat algehele overeenstemming over vorm en inhoud van de voor alle rijksdelen geldende constitutie zou zijn verkregen. Ik veroorloof mij hier, even vooruit te lopen door te vermelden, dat het zelfstandigheidsstreven van de Nederlandse Antillen resulteerde in het in 1954 tot stand gekomen Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden.
Intussen werd door diverse, daartoe speciaal ingestelde commissies, hard gewerkt om gestalte te geven aan het bij uitstek Arubaanse streven om een passende vorm en formulering te vinden voor de gedecentraliseerde bestuursvorm. Dit leidde uiteindelijk tot de vaststelling in 1951 van de Eilandenregeling voor de Nederlandse Antillen, waarin, voor het eerst in de geschiedenis aan Aruba en de andere eilanden een zekere mate van zelfstandigheid werd toegekend.
Met de invoering van de Eilandenregeling hadden wijlen Henny Eman en zijn zoon Shon A. Eman een belangrijk succes geboekt.
Voor het eerst werd door Arubanen beslist over Arubaanse zaken.
Mijnheer de Voorzitter, het is U bekend, dat de Eilandenregeling niet als Eeuwig Edict bedoeld was. Geen enkele wettelijke regeling kan ongewijzigd, de dagelijks optredende veranderingen in de maatschappij weerstaan en voortdurende wijziging en aanpassing is telkens weer nodig wil er geen verstarring optreden.
Het is begrijpelijk, dat in de eerste jaren van het bestaan van de Eilandenregeling niet aan wijziging gedacht werd.
Met het nieuwe instituut moest eerst de nodige ervaring worden opgedaan, de overdracht van diverse diensten door het Land aan de eilandgebieden eiste alle inspanning op en ook de eilandelijke politici moesten zich vertrouwd maken met de nieuwe instellingen. Pas na het verstrijken van enige jaren kon worden overzien welke mogelijkheden de nieuwe regelingen bieden, wat haar beperkingen zijn en in hoeverre zij in de praktijk tegemoet kwamen aan het Arubaanse verlangen naar zelfstandigheid.

Sedert het inwerkingtreden van de Eilandenregeling zijn al meer dan zestien jaren verstreken, Mijnheer de Voorzitter en het is nu voor Aruba tijd geworden om de balans op te maken en zich af te vragen niet alleen in hoeverre de Eilandenregeling in het verleden is tegemoet gekomen aan de Arubaanse verlangens, maar óók in hoeverre - gebaseerd op "past performance" - verwacht mag worden, dat zij ook in de toekomst voldoende recht zal laten wedervaren aan de rechtmatige Arubaanse verlangens.
Het beeld van de afgelopen jaren is helaas niet onverdeeld gunstig, Zonder in bijzonderheden te treden, wil ik toch wel enkele saillante punten aanstippen. De zogenaamde Meerjarenplannen zijn voor de eilandgebieden van het grootste belang en juist hier heeft de Landsregering in de practische uitwerking van de plannen en de wijze waarop de door Nederland te fourneren gelden aan de eilandgebieden ter beschikking zullen worden gesteld, van haar bevoegdheden een zodanig gebruik gemaakt, dat gezegd mag worden dat op dít stuk van de eilandelijke autonomie heel weinig overgebleven is.
Het gemanoeuvreer met de Ontwikkelingsbanken is U bekend.
Deze banken hebben alles te zeggen over de besteding der gelden en zijn op hun beurt weer volledig onderworpen aan de Landsregering.
Deze constructie is zo opgelegd ondeugdelijk dat vooraanstaande deskundigen als professor van der Grinten en professor Polak, thans Nederlands Minister van Justitie, haar hebben áfgekeurd en in strijd met de Eilandenregeling achten.
Af en toe krijgt men de indruk en ik denk hierbij vooral aan het gebeurde op Curacao, dat deze discretionnaire bevoegdheid door de Landsregering is gebruikt alleen maar om pressie op de eilandgebieden uit te oefenen en om haar verlangens boven die van de eilandgebieden te laten uitoefenen.
Een ander punt, dat tot zeer grote ontevredenheid in de praktijk aanleiding geeft, is de wijze waarop de Landsregering te weten de Minister van Economische Zaken, gebruik maakt van zijn bevoegdheid als beroepsinstantie ingevolge de Vestigingsregeling voor bedrijven.
Herhaaldelijke malen werden door de Gezaghebber op deugdelijke gronden verzoeken tot vestiging afgewezen, waarna deze, in hoger beroep, met voorbijgaan van de Arubaanse belangen, werden toegewezen.
Dit, Mijnheer de Voorzitter, kan zo niet doorgaan.
Het trekt ook de aandacht, Mijnheer de Voorzitter, dat door de Landsregering monopolies werden gegeven aan tal van bedrijven, bijna alle op Curacao gevestigd, waardoor de kosten van levensonderhoud voor de Arubaanse bevolking stegen. Ik denk onder anderen aan, Chocoladefabriek, bierbrouwerij, verffabriek enz. Het eiland Curacao plukt de vruchten van deze vestigingen en de Arubaanse bevolking ziet het indexcijfer omhoog gaan.
Sedert de laatste jaren is er op alle eilanden een sterk streven gaande om zoveel mogelijk nieuwe economische bronnen aan te boren. Speciaal voor de eilanden Aruba en Curacao is dit een bittere noodzaak, daar door de toenemende automatisering in de olie-industrie en het toenemend aantal nieuwe arbeidskrachten dat zich jaarlijks op de arbeidsmarkt meldt een zeer groot aantal arbeidsplaatsen moet worden gevonden.
De ontwikkeling gaat in die richting, een natuurlijke gang van zaken, Mijnheer de Voorzitter, dat ieder eiland poogt zoveel mogelijk nieuwe industrieen aan te trekken, opdat haar werklozencijfer zo laag mogelijk zal zijn. En het is bij deze ontwikkeling, dat zich diverse spanningen voordoen en duidelijk wordt, dat de bestaande toestand niet voldoet.
Terwijl immers de pogingen om nieuwe industrieen aan te trekken in hoofdzaak van de eilandgebieden uitgaan en het deze zijn die de veelal hoge kosten daarvan moeten dragen, strijkt de Landsregering de inkomsten van de eilandgebieden op en besteedt deze zoals haar goed dunkt.

Een sprekend voorbeeld zijn bijvoorbeeld de inkomsten uit de Casino's. De hotels op Curacao en Aruba bijvoorbeeld zijn met gelden van de eilandgebieden gebouwd, terwijl de grootste bron van inkomsten, het speelvergunningsrecht, aan de Landsregering toevalt. Algemeen wordt dan ook de wenselijkheid onderkend om te komen tot een wijziging van de verdeling van de inkomsten der eilandgebieden tussen deze en het Land. De eilandgebieden moeten een grote aandeel in de opbrengsten krijgen en bezien moet worden of enkele landsdiensten, die zeer veel geld verslinden in feite beter aan de eilandgebieden zouden kunnen worden overgedragen. Terwijl de eilandgebieden zelf werkzaam willen zijn, is er in toenemende mate een streven van de Landsregering waar te nemen om zich met de eigen werkzaamheden van de eilandgebieden in te laten en typische projekten van de eilandgebieden aan zich te trekken. Het grote dokprojekt van Curacao bijvoorbeeld een typisch eilandelijk projekt, wordt voorgesteld als een projekt van de centrale overheid. Dit is fnuikend voor de zelfwerkzaamheid van de eilandgebieden. In de laatste 20 jaar is de bevolking der eilandgebieden wakker geschud en is zij zich bewust geworden in staatkundig opzicht. Algemeen is het verlangen om op eigen benen te staan en zich aan bevoogding door de Landsregering te onttrekken. Men kan dit vergelijken met de ontwikkeling van de verhouding van de Nederlandse Antillen als geheel tot Nederland.
Het heeft lang geduurd vóór de Nederlandse Antillen een gelijkwaardige partner van Nederland werden en het heeft ook lang geduurd voordat er een zekere mate van zelfstandigheid aan de eilandgebieden in het verband van de Nederlandse Antillen werd verleend.
Deze verleende zelfstandigheid, dat heeft de tijd geleerd, is niet voldoende en moet groter worden. De Landsregering evenwel heeft geen oog voor de tekenen des tijds en tracht de zelfstandigheid en de zelfwerkzaamheid van de eilandgebieden te beknotten.
Het is een publiek geheim, Mijnheer de Voorzitter, dat de Landsregering nog niet tevreden is met de haar thans ten dienste staande mogelijkheden om de eilandgebieden in hun zelfstandigheid te beknotten.
Naar verluidt zou zij een ontwerp in voorbereiding hebben, dat drastische wijziging van de Eilandenregeling beoogt.
Wijziging die het terrein van de eilandelijke autonomie, zo luiden de geruchten, drastisch zou inperken.
Voor deze wijziging van de Eilandenregeling is een 2/3 meerderheid in de Staten nodig en hoewel theoretisch de Landsregering misschien in staat geacht moet worden deze 2/3 meerderheid in het veld te brengen, moet ik toch eerlijk zeggen, dat ik het niet voor mogelijk houd dat ook maar één Arubaanse afgevaardigde zou medewerken aan welk streven dan ook van de Landsregering tot beknotting van de eilandelijke autonomie. Het is voor mij te enen male onmogelijk mij dit voor te stellen. Echter, Mijnheer de Voorzitter, de belangen die hier op het spel staan zijn te groot om de uitslag aan de theoretische bespiegelingen over te laten. Voeg daarbij, zoals ik hiervoren meen te hebben aangetoond, dat - ook zonder dat de Landsregering meergemelde plannen zou koesteren - het absoluut noodzakelijk is dat van de eilandgebieden zelf plannen uitgaan ter verdediging van de bestaande eilandelijke autonomie en tot verdere uitbouw en aanpassing van deze autonomie aan de gewijzigde omstandigheden, dan is, meen ik, Mijnheer de Voorzitter, voldoende aangegeven waarom er de laatste tijd op Aruba zoveel onrust heerst en waarom er allerwegen op wordt aangedrongen ons schrap te stellen tegenover meergemeld streven van de Landsregering. Het is op vorenstaande gronden, Mijnheer de Voorzitter, dat ik de eer heb de navolgende motie in te dienen.

M O T I E

De Eilandsraad van het eilandgebied Aruba op heden 20 november 1967 in openbare vergadering bijeen,

Gelet op de wensen van de Arubaanse bevolking om alle rechten - in de ruimste zin des woords - welke wij door de eilandelijke autonomie hebben verkregen onverkort te handhaven en deze, waar mogelijk, uit te breiden;

Overwegende:

dat de historische achtergronden die ten grondslag liggen aan de totstandkoming van de Eilandenregeling Nederlandse Antillen in 1951 tot doel hadden een zo groot mogelijke zelfstandigheid toe te kennen aan de eilandgebieden, in het bijzonder ten opzichte van Aruba;

dat de Eilandenregeling Nederlandse Antillen niet aan alle wensen van het eilandgebied Aruba tegemoet kwam maar een compromis was tussen de ten tijde van haar ontstaan levende opvattingen;

dat van Arubaanse zijde toenmaals met bedoeld compromis werd ingestemd omdat door alle betrokkenen duidelijk te kennen was gegeven, dat te zijner tijd medewerking zou worden verleend aan de verdere uitbouw van de eilandelijke zelfstandigheid en dat in de praktijk er naar gestreefd zou worden deze zelfstandigheid - ook onder de werking van de Eilandenregeling Nederlandse Antillen 1951 - zoveel mogelijk tot haar recht te laten komen;

dat na zestien jaar gerijpt politiek inzicht nog steeds een vurig verlangen bij het Arubaanse volk bestaat om te streven naar een grotere zelfsbeschikkingsrecht;

dat het voor een gezonde groei van de Arubaanse economie noodzakelijk moet worden geacht dat Aruba over meer economische, financiële, politieke en staatkundige zelfstandigheid beschikt;

dat er evenwel in de laatste jaren in toenemende mate een streven is waar te nemen om de zelfstandigheid van de eilandgebieden te beknotten en hun bevoegdheden over te geven aan de Centrale Regering.

dat daarvoor de gehele Eilandenregeling Nederlandse Antillen op de helling dient te komen en in het bijzonder getracht zal moeten worden een voor de eilandgebieden gunstiger verdeling van de belastingopbrengsten te verkrijgen; dat voorts als beroepsinstantie ingevolge de "Vestigingsregeling voor bedrijven" de Eilandsraad dient te worden aangemerkt, dat de nieuwe regeling voorts aan de eilandgebieden zeggenschap moet toekennen bij de bepaling van de luchtvaartpolitiek die van groot belang is voor de ontwikkeling van de toeristenindustrie; dat tenslotte de nieuwe regeling zodanig dient te zijn dat zij geacht kan worden uitdrukking te geven aan het onder de Arubaanse bevolking steeds sterker levende verlangen om - met behoud van de band met de overige eilanden der Nederlandse Antillen en de andere Koninkrijkspartners - werkelijk baas in eigen huis te zijn.

REDENEN, waarom wij besluiten het Bestuurscollege uit te nodigen om een commissie in het leven te roepen vertegenwoordigende alle politieke groeperingen in deze Raad om de mogelijkheden van realisatie van een zo groot mogelijk zelfbeschikkingsrecht voor Aruba te bestuderen en een rapport daarover uit te brengen aan het Bestuurscollege;

het Bestuurscollege te machtigen een krediet groot f.50.000 beschikbaar te stellen voor de werkzaamheden van de commissie; en gaat over tot de orde van de dag.

DE HEER F.L.MADURO: Señor Presidente, awe ta un dia historico pa pueblo di Aruba. Despues di mas di 20 aña desde principio di lucha pa autonomia, na aña 1946, awe representantenan di pueblo a reuni pa trata e asunto pa mas autonomia insular pa Aruba. Nos sistema actual di gobernacion cual a ser introduci na aña 1951 no ta nada mas cu un compromiso forsa cu a ser haci na e tempo ey cu esperanza di amplifica e autonomia insular di e territorio di Aruba.
Sinembargo a dura 16 aña promer cu e deseo pa cambionan necesario a ser trecí padilanti.
Señor Presidente, na aña 1951 Aruba tabata florece, tabatin trabao pa un y tur, pa Arubiano y no-Arubiano. Nos presupuesto tabata sera, te hasta cu un reserva. Na e tempo ey nos por a permiti nos tal reparticion di entrada di impuesto manera ta stipula den e reglamento insular di 1951.
Pero, Señor Presidente, e situacion no por continua, tumando en cuenta cu Aruba mester yuda cubri e deficit ariba e presupuesto insular di Bonaire y Isla Riba, cual ta monta mas di 3 miyon.
Tumando en cuenta cu di e dos mil siete cien y pico ambtenaarnan den servicio di Gobierno Central, solamente 700 ta emplea na Aruba, di cual no tur ta Arubiano tampoco. Tumando na cuenta cu Compania di Aviacion di gobierno, A.L.M., ta hiba un perdida di casi un miyon pa aña cual compania tin 480 empleado na Corsow y 40 na Aruba.
Tumando en cuenta cu Gobierno Central ta finansa parti grandi di e dokprojekt pa Territorio Insular di Corsow.
Tumando en cuenta cu Gobierno Central a finansa 1/4 miyon pa cultura di aloë na Bonaire y cu na Aruba gastonan di agricultura ta worde cubri door di nos mes presupuesto insular.
Tumando en cuenta cu nos gastonan di educacion a aumenta for di aña 1951 - 1952, te awe cu casi 6 miyon.
Tumando en cuenta cu e gastonan pa cuido social y pa yuda esnan cu ta desemplea y werkverschaffing a aumenta bastante.
Tumando na cuenta cu e gastonan di tur departamento riba nos presupuesto a aumenta considerablemente.
Señor Presidente, tumando tur esakinan na consideracion nos ta di opinion cu no ta keda ningun otro recurso sino pa lucha pa un reparticion mas husto pa Aruba por disfruta mas di su mes placa y mas di entrada di impuesto pa nos por yuda alivia e pena di tanto tata di familia sin trabao y tambe pa realisa otro obranan necesario na Aruba.
Señor Presidente, no ta solamente riba tereno economico cu e pueblo Arubano ta desea cambio, pero tambe riba tereno politico.
E pueblo ta anhela pa e dia yega cu Aruba mes por dirigi su asuntonan interno pa evita tal locual ta pasa den caso di politica di aviacion di A.L.M., unda Gobierno Central mester dicidi cual linea di aviacion por baha na Aruba. Por consecuencia nos industria di turismo a ser stroba di desaroya ya cu Corsow ta trata pa haya coneccion importante directamente pa Corsow.
Nos ta di opinion cu Aruba mes mester por dicidi riba su asuntonan en cuanto bahamento di cualkier compania di aviacion na Aruba.
Tambe tal manera ta e caso den e banco di desaroyo unda fondonan cu ta worde fía for of cu ta worde regalá door di Holanda of door di e Comunidad Economico Europeo, den cual banco di desaroyo, e bos di e pueblo Arubano no ta bastante representa.
Señor Presidente tambe den caso di reglamento di establecimento di empresa na Aruba nos por a constata cu Gobierno Central ta eherse un poder maximo kibrando desicionnan di nos Teniente Gobernador y asina poniendo peliger entre esnan di Aruba.

Ta bira tempo pa nos pone fin na e practiconan aki pa nos por haya mas poder autonomo pa nos isla.
Por ultimo, Señor Presidente, lo mi kier a comenta brevemente riba e posicion di e Teniente Gobernador di e Territorio Insular di Aruba.
Ta contra e systema di democracia cu e Teniente Gobernador di Aruba a ser nombra door di Corona sin tene cuenta cu e deseo di pueblo.
E poder ehecutivo di e Teniente Gobernador ta di tal magnitud cu normalmente bao di un systema democratico pueblo lo mester por tin un bos den su nombramento.
Ta straño, pero berdad cu nos Teniente Gobernador tin mas poder na Aruba cu la Reina na Holanda. Pa finalisa, Señor Presidente, lo mi kier a haci un suplica na e conseho aki pa den su totalidad, tambe pa parti di oposicion, tambe pa parti di e no-Arubianonan, cu pa basta tempo caba ta disfruta y gosa di nos hospitalidad, na tur esnan di bon boluntad pa e pueblo di Aruba, pa nos por uni y lucha pa defende y amplifica soberania y autonomia di e pueblo Arubano.
Masha danki, Señor Presidente.

DE HEER A.WERLEMAN: Mijnheer de Voorzitter, de tijd is aangebroken, thans na 16 jaar werken met de Eilandenregeling, om even stil te staan en een terugblik te werpen op de ervaringen, die wij met de eilandelijke autonomie hebben opgedaan. Ik wens op dit moment niet verder in te gaan op historische feiten die mij bekend zijn.
Aan de ene kant is er een streven om alles meer centraal mogelijk te houden en aan de andere kant is er een vurig en gerechtvaardigd streven om meer zeggenschap te hebben in onze eigen eilandelijke aangelegenheden.
Thans is het zeker goed om na te gaan in welke sectoren het beter zou zijn om bepaalde aangelegenheden door het eiland zelf te laten behandelen en te verzorgen.
Allereerst dient in de financiele sector nagegaan te worden of Aruba, dat voor 35 procent en soms meer dan dat moet bijdragen in de algemene kosten van de huishouding van de Nederlandse Antillen, ook voor een gelijke percentage iets daarvoor terugkrijgt.
In de afgelopen jaren heeft men de belastingverdeling tussen land en eiland zodanig gewijzigd, dat de eilandgebieden aanzienlijke inkomsten moesten afstaan om een steeds toenemende uitbreiding van de landshuishouding te dekken. En dit terwijl de eilandgebieden zelf met veel grote problemen te kampen hebben, zoals werkeloosheid, zeer hoge uitgaven voor het onderwijs en in de sociale sector als gevolg van de gestadige groei van de bevolking en andere oorzaken.
Weliswaar zijn er van landswege enige sociale maatregelen getroffen, doch daarvoor werden tevens bepaalde heffingen in het leven geroepen ter dekking van de kosten, bijvoorbeeld premies voor A.O.V. en Weduwen- en Wezenpensioen.
Wat betreft de ontplooiing van de eilandelijke economie, moet gezegd worden dat dit ook niet bevredigend werkt. Immers behandelt men het eiland als een stiefkind. Men moest een Ontwikkelingsbank in het leven roepen, omdat men steeds in alles wat de eilandgebieden betreft, een "finger in the pie" wil houden.
Ook wat betreft de vestiging van bedrijven op het eiland, moet er meer vrijheid van beweging gegeven worden aan de eilandelijke autoriteiten.
Deze zijn maar enkele van de aangelegenheden, die een nadere bepaling van onze positie en verbetering vereisen.
Verder, Mijnheer de Voorzitter, was het bij de totstandkoming van de eilandelijke autonomie zeker niet de bedoeling geweest om bevoegdheden van de eilanden weg te nemen, doch om deze eilanden eerder meer autonomie en zeggenschap te geven naarmate men meer ervaring krijgt met het eilandsbestuur.
Deze dag moet een historische dag zijn, Mijnheer de Voorzitter.

Een dag waarop volksvertegenwoordigers moeten tonen dat zij werkelijk het belang van het eilandgebied voor ogen hebben.
In het verleden waren er bepaalde wensen betreffende de eilandelijke autonomie. Wij hebben nu 16 jaar ervaring met de huidige regeling.
En in iedere regeling worden van tijd tot tijd en naar gelang de omstandigheden, veranderingen, verbeteringen aangebracht.
De Eilandenregeling is ook geen eeuwig edict.
Het is thans zeker meer dan tijd om de wensen en verlangens van het volk te toetsen aan de ervaring en om rekening te houden met de drang naar verbetering en meer autonomie.
Ik denk niet dat er iemand in deze Raad hiertegen bezwaren kan hebben.
En daarom vertrouwen wij ook dat alle raadsleden, die het goed menen met Aruba onze motie zullen steunen.
Mijnheer de Voorzitter, thans wil ik enige woorden wijden in het Papiaments.

Señor Presidente, mi kier dirigi un dos palabra na Papiamento tocante e asunto di nos autonomia.
Despues di 16 aña berdaderamente di experiencia, nos ta mira cu ta tempo pa tira un bista atras pa mira con e Eilandenregeling a traha den practico y si ta necesario pa haci cambio aden y den ki forma esey por tuma lugar.
Uno di e puntonan pa studia seguramente lo ta e mehoracion den e sector financiero.
Nos ta contribui 35 porciento of mas pa cubri gastonan di Gobierno Central, pero ta necesario pa nos haya bek den un forma of otro un igual porcentahe di nos placa pa traha na interes di e pueblo di Aruba.
Especialmente como ta e isla di Aruba cu mester percura pa cierto asuntonan manera desempleo, gastonan grandi pa educacion y cuido social como resultado di nos poblacion creciente ta necesario pa bin cu un areglo financiero mas husto.
Tambe nos mester tin mas libertad pa promove nos mes economia insular.
Gobierno Central a crea un Banco di Desaroyo pa nan por tin algo di bisa tocante nos desaroyo economico, tocante asunto propiamente di Aruba.
Tambe pa establecemento di negocio y industria, mester trece mehoracion pa autoridadnan insular mes por haya autoridad di dicidi den nos mes asunto.
Señor Presidente, awe ta un dia historico, den cual tur representantenan di pueblo lo bay dicidi pa nos haci un estudio con nos isla ta para en cuanto nos autonomia y kiko por worde haci pa nos haya mas autonomia pa mayor progreso di nos pueblo. Y pesey mi ta spera cu e miembronan di Raad den su totalidad lo vota pa nos mocion pa asina nos por yega den futuro na proposicionnan cu por duna Aruba mas autonomia y mas progreso. Masha danki.

<u>DE HEER G.F.CROES,GEDEPUTEERDE</u>: Señor Presidente, permiti mi extende un palabra di felicitacion na e pueblo di Aruba na e ocasion aki, cu ta door di nan perseveranza y nan inteligencia di a pone representantenan decidido den e Colegio aki, cu awe pa di promer biaha den historia politica di Aruba, e pueblo Arubano porfin a logra di haya e oportunidad pa scucha palabra y trabaonan di nan representantenan den Eilandsraad, mediante radio-emisoranan, algo cu na Corsow pa hopi tempo caba tabata posibel, pero cu lastimamente na Aruba no tabata e caso.
Oportunidad cu antes e pueblo Arubano no por a haya, pero cu awe gracias na e partidonan aki di coalicion a bira realidad, pasobra antes reunionnan importante di Eilandsraad tabata worde poni hasta durante oranan di dia, cual tabata haci imposibel pa pueblo haya ocasion di atende reunionnan di importancia asina.

Señor Presidente, historia ta repiti su mes: Y mi ta bisa asina,
Señor Presidente, pasobra dia 15 di januari 1968 proximo venidero lo ta exactamente 14 aña cu den e mesun sala aki, si mi no ta ekiboka, cu un mocion di Arubaanse Volks Partij a worde accepta pa trata e independencia cu lasonan federativo, esta autonomia di Aruba den un comision cu durante e tempo ey tabata ser teni na Corsow en coneccion cu e relacionnan renoba den Reinado Holandes.
Copia di e mocion cu a ser manda pa Staten a ser duna na e comision cual a worde suplika pa pone atencion na e deseonan di e pueblo Arubano.
Y na e momento aki, Señor Presidente, mi kier recorda y hunto cu mi, henter e pueblo Arubano, e luchador incansabel pa autonomia pa Aruba, Señor Henny Eman q.e.p.d.
Durante guerra, dia 6 di december 1942 na Inglaterra su Mahestad Reina Wilhelmina a expresa palabranan cu lo keda graba den historia, expresando cu Holanda lo duna Antillas su autonomia, e derecho di ta baas den nos mes cas.
E lider Arubano, Henny Eman, mirando e peligro cu Corsow lo bay domina Aruba, a tene un plebisciet pa lucha pa autonomia pa Aruba.
Cuanto di nos mayornan no a pasa cas pa cas, den anochinan laat, den claridad di bela pa haya firmanan di nos Arubianonan cu tabata y ta anhela e derecho di mas sagrado cu tur pueblo conoce, e derecho di pone destino di Aruba den man di Arubianonan.
Den e buki "De Staatkundige Ontwikkeling van de Nederlandse Antillen" di Drs. Anne Marie Kasteel y den e voorgeschiedenis den "Staatsregeling van de Nederlandse Antillen" di Mr. van Helsdingen, nos por lesa con Henny Eman y su jiu Albert Eman, tur dos difunto (lidernan di Arubaanse Volks Partij) a lucha energicamente y hasta a sacrifica nan bida pa mas autonomia pa nos dushi Aruba.
Holanda cu a priminti Antillas autonomia, no a complace cu e deseonan di e pueblo Arubano, como cu esey lo a bay tarda e autonomia di Antillas.
Pero, Señor Presidente, e gobierno Holandes no tabata unanimamente di acuerdo pa cumpli cu deseonan di Aruba.
Nos deseonan si a haya acogida cerca autoridadnan, manera Minister van Schaik y Minister Jonkman. Pa mi haci referencia na e apoyo di Ministernan Jonkman y van Schaik, permiti mi, Señor Presidente, lesa algun frasenan di e dos hombernan grandi aki, na Holandes.

<u>Op bladzijde 12 van de Staatsregeling van de Nederlandse Antillen van 1955 van Mr. van Helsdingen staat:</u>

In het boven aangehaald Eerste Centraal Rapport der Sectievergaderingen werd namelijk voortdurend uitgegaan van de gedachte dat het koninkrijk zou bestaan uit drie rijksdelen, met deze restrictie echter dat in Paragraaf III sub D de mogelijkheid van een bijzondere status van Aruba werd in beschouwing genomen. Dit behoeft niet te verwonderen als men bedenkt, dat de delegatie uit de Staten der Nederlandse Antillen een bindend mandaat had meegekregen, waarin als eisen werden gesteld:
1e. dat terstond de facto de gelijkstandigheid van de Nederlandse Antillen en Nederland moest worden erkend en 2e. dat eveneens de facto de bevoegdheid van Aruba moest worden erkend om zich desgewenst in alle opzichten uit het verband der Nederlandse Antillen af te scheiden.
<u>(te vinden: Eerste Kamer Zitting 1949-'50 No. 155, blz.2).</u>

Deze laatste gedachtengang komt tot uiting in resolutie XVII, oordelend, dat, "indien de nadere bepaling van de status van het eiland Aruba ten opzichte van de andere eilanden der Nederlandse Antillen daartoe aanleiding zou geven, de inrichting van het koninkrijk met het oog daarop opnieuw in <u>gemeen overleg</u> dient te worden bezien".

Awor lo mi kier cita e palabranan di Minister Jonkman.

De heer Jonkman heeft gesproken over de wens, die door Aruba te kennen was gegeven en die ook meer algemeen werd gehuldigd in de Rondetafelconferentie van het jaar 1948; dat Aruba een eigen status zou krijgen.
De heer Jonkman is zelfs zover gegaan,dat hij heeft gezegd, dat de regering de grondwet niet juist heeft uitgelegd door de Antillen te concipiëren als een eigen staatkundige gemeenschap, die volgens de grondwet behouden moest blijven. De geachte afgevaardigde heeft er zelfs op gepraeludeerd, dat het mogelijk zou zijn, dat Aruba of een ander eiland van de Antillen zou worden afgescheiden en in een afzonderlijke betrekking met Nederland zou komen te leven.

Tambe, Señor Presidente, lo mi kier cita passage di Mimister van Schaik.

Minister van Schaik heeft op 17 september 1950 in de Eerste Kamer der Staten General onder andere het volgende gezegd:
"De bezwaren worden in elk geval opgeheven door de hier voorgestelde en naderbij algemene maatregel van bestuur uit te werken, Eilandenregeling Nederlandse Antillen, waardoor Aruba de volledige zeggenschap zal krijgen over zijn economie en over het bestuur van het eiland.
Het zal zich dan ook in de toekomst niet meer behoeven te beklagen of ongerust te maken over achteruitstelling van de zijde van het centrale gezag. Het centrale gezag houdt alleen in handen wat betrekking heeft op de gemeenschappelijke belangen van de zes eilanden.

Ook in de Tweede Kamer der Staten Generaal op 11 juli 1950:

"Het grondbeginsel is aan de eilanden te geven een volledige autonomie, dus de mogelijkheid om hun eigen zaken zelfstandig te behandelen, los van het centrale gezag".

Cu henter e pueblo Arubano cu tur partido politico di Aruba a protesta contra e zetelverdeling den e Interimregeling mi kier cita van Helsdingen na pagina 19 di Staatsregeling.
"Bij het overleg van de commissie van rapporteurs in de Eerste Kamer met de bovenvermelde Antilliaanse delegatie, bleek, dat alle gedelegeerden op het Arubaanse lid na een zo spoedig mogelijk tot stand komen van de Interimregeling van groot belang achtten, opdat men hierin een juridische basis zou vinden voor een zo goed, zo krachtig en zo snel mogelijk verder werken, waarbij de Eilandenregeling op het eerste plan diende te staan. Ten besluite van het overleg verklaarden alle drie vertegenwoordigers der Curacaose partijen dat Aruba zou kunnen rekenen op de steun van die partijen en dat zij niets liever wilden, dan in een sfeer van broederlijke samenwerking ten spoedigste tot constructieve arbeid te komen, waarbij van enige overheersing van het ene eiland over het andere, in welke vorm dan ook, geen sprake zou mogen zijn.
Uit later ontvangen telegrammen moest de commissie van voorbereiding echter afleiden dat alle drie Arubaanse politieke partijen eenstemmig verlangen, dat de Eerste Kamer de Interimregeling, zoals zij thans met de voorgestelde wijziging in de zetelverdeling aanhangig is, niet zal aannemen. Weshalve de commissie de wenselijkheid meent te moeten uitspreken tot nader overleg met de Antillen. De regering wees dit echter volstrekt af: niet alleen omdat zij van oordeel was met de meest mogelijke spoed aan de Antillen de autonomie te moeten verzekeren, maar ook omdat zij de Arubaanse bezwaren tegen de zetelverdeling ongemotiveerd en van redelijke zin ontbloot oordeelde.

Den loke mi a caba di lesa, Señor Presidente, nos por a tende bunita promesanan di e representantenan di Corsow, cu nan lo duna Aruba tur cooperacion pa evita cu cualkier isla lo bay domina otro.
Pero, Señor Presidente, tur e promesanan aki a keda na palabranan so y palabranan fofo.

Pasobra henter e espiritu di Statuut ta decentralisacion, mas autonomia pa cada isla, mas autonomia pa Aruba.
Y awor, Señor Presidente, Gobierno Central no a warda rencor. Y apenas e Bestuurscollege aki a cuminsa traha na interes general di pueblo, Gobierno Central ta purba bin cu un projekto di ley, pa habraka e tiki autonomia cu ainda ta resta nos pueblo di Aruba.
Sin consideracion alguno, sin ningun tiki di ripara, Señor Presidente, e hendenan aki tin e corahe di trece cambionan di un ley asina, cu ta hiba nos como 100 aña atras den e era colonialista.
Un projekto di ley, Señor Presidente, cu ta haci un infraccion grave den nos sistema autonomo y cu ta un amenasa riba nos cabes den nos trabao na interes di pueblo Arubano.
Señor Presidente, Aruba mester su autonomia completo, Aruba mester haya e poder pa por dirigi su propio destino sin mester ta dependiente di otro. Y ta asina so nos por progresa rapido.
Nos comercio lo florece y hopi tata di familia lo haya trabao, pasobra Aruba lo tin e ora ey e poder pa dicidi ariba su propio porvenir.
Nos lo no laga di coopera cu e otro islanan, pero hamas nos lo por permiti esaki a costo di nos propio progreso y bienestar. Ta conoci den historia, Señor Presidente, cu semper Aruba a traha den un cooperacion sincero y di bon boluntad. Y esey semper nos lo spera tambe di otronan, cual lastimamente no ta e caso. E hechonan aki, Señor Presidente, ta historicamente proba. Y ta pesey pa mi awe, Señor Presidente, ta un gran satisfaccion, cu e promer paso a ser tuma pa duna Aruba un status aparte den Reinado y den Antillas y cual paso historia lo proba cu loke nos ta buscando aki pa nos pueblo ta completamente hustifica y di buena fé.
Y pa e motibo aki, Señor Presidente, mi ta tuma e oportunidad aki di haci un yamamento na pueblo di Aruba en general, pa apoya y respalda nos den causa aki. Nos ta sigur, cu henter pueblo Arubano tin esaki na pecho y cu nan apoyo y nan confiansa nos lo sigui lucha y traha na bienestar general di e pueblo di Aruba.
Entre otro: Gobierno Central a lanta "Ontwikkelingsbank N.V." unda e 3 ministro y e representante di cada Territorio Insular ta tuma asiento. Professor Mr. C.H.F.Polak y Professor Mr. W.C.L. van der Grinten, juridiconan di gran fama a demostra nan desaprobacion na Gobierno Central tocante e "Ontwikkelingsbank". Mi no ta bay cita nan desaprobacion, pero pa cualkier den Raad aki cu ta hiba di gusto mi ta pone disponibel pa nan por lesa con e professornan di gran fama a desaconseha Gobierno Central en cuanto e "Ontwikkelingsbank".

Tambe, Señor Presidente, mas projektonan pa cambionan di ley a worde presenta of lo bay worde presenta. Por ehempel, mas centralisacion tocante trafico y transporte. Centralisacion di eleccionnan.
Poder pa baha diputadonan. Señor Presidente, tambe tin papia cu nan lo bay centralisa turismo. Tambe tin papia - unda tin huma tin candela - cu nan lo bay limita e cantidad di vergunningnan pa casino. Manera mi a tende Corsow lo haya 6, Aruba 4 y Bonaire 2. Esey ta e maximo vergunningnan pa casino. Imagina nos, Señor Presidente, Aruba un isla bunita, incomparabel den Caribe, un isla cu aki poco ana ta yen di hotel y na Corsow cada bes cu nan mester traha un hotel, nan mester bay rementa baranca pa nan bay traha beach. Awor pakiko Corsow mester haya 6 licencia pa casino y Aruba solamente 4.
Tocante centralisacion di turismo tur e turistanan lo worde comovi pa bay Corsow y despues bay bishita tambe acerca e dos colonianan chikito di Corsow, Aruba y Bonaire. Pero pa trece e cambionan aki Gobierno Central mester di apoyo di 2/3 parti di miembronan di Staten. Y lastimamente te awor nan tin apoyo di 3 miembro di nos Raad tambe y te hasta un di nan ta Arubiano.

For di e lugar aki, Señor Presidente, den nomber di henter e pueblo Arubano, mi kier haci un apelacion y yamamento fuerte y sincero na esun Arubiano y e 2 no-Arubiano, cu ta goza di e hospitalidad di e pueblo Arubano, pa no duna nan apoyo den Staten pa e cambionan aki no hiba nos den e era colonialista, manera ya mi a caba di menciona.
Y no cabe duda cu e representante di Bonaire y e representante di Isla Riba tampoco lo bay duna nan apoyo. Pasobra decentralisacion ta nifica trapa e chikitonan cual tambe ta Bonaire y Isla Riba.
Y pa e motibo aki, Señor Presidente, mi ta tuma e oportunidad aki di haci un yamamento na pueblo di Aruba en general, pa apoya y respalda nos den nos grito aki, pasobra Gobierno Insular di Aruba a tuma e promer paso pa hiba a cabo conversacion parlamentario ariba cambionan den nos constitucion actual. Y nos ta sigur, cu henter pueblo Arubano tin esaki na pecho y cu nan apoyo y confiansa nos lo sigui lucha y traha na bienestar general di e pueblo di Aruba.
Cu esaki mi kier fortifica pues mi voto y haci un yamamento na esnan cu por a pensa di vota contra e mocion aki pa nan cambia di opinion y respaldanos den nos lucha. Masha danki, Señor Presidente.

DE HEER O.CROES: Señor Presidente, Raad awe nochi a worde yama hunto den un reunion pidi door di e tres miembronan Werleman, Arends y Maduro, pa trata e unico punto riba agenda, autonomia di e isla di Aruba.
Señor Presidente, en cuanto cualkier posibel mas autonomia pa e isla di Aruba, nos fraccion aki ta completamente di acuerdo cu esey. Ningun momento so lo bo por spera cu e fraccion aki lo bay den ningun manera en contra di cualkier posibel ensanchamento di autonomia pa e isla di Aruba.
Tocante e discursonan di e miembronan cu a procede mi awe nochi, Señor Presidente, mi kier cualifica nan como dos sorto di discurso.
Uno cu ta trata e asunto aki parlamentariamente. E otro tin hopi tinta politica cunele. Lo mi trata di tene mi mes, por lo menos den e promer ronde aki, na e punto cu ta trata e causa aki manera e merece di worde trata y esey ta parlamentariamente.
Durante e segunda guerra mundial hopi di e nacionnan colonisador a sinti cu tan pronto despues cu e guerra ey lo a termina nan lo mester a bay over na descolonisa nan territorionan di ultramar.
E gevoel ey tambe a nace den curazon di e Reina di Holanda, e tempo ey Reina Wilhelmina, kende den su discurso di dia 7 di december 1942 a pronuncia cu tan pronto posibel lo bay over pa weita con Antillas, entre otro, lo por haya su autonomia. Asina ey, manera a worde papia awe nochi caba, en berdad a lansa despues di esey e lucha aki den Antillas pa nos a haya autonomia. Esey a worde lográ dia 15 di december 1954 - pa medio di e Statuut - cu ta mara e tres socionan di e Reinado Holandes estilo nobo hunto. Den e preambulo di e Statuut nos ta lesa lo siguiente.
"Nederland, Suriname en de Nederlandse Antillen, overwegende dat zij uit vrije wil verklaard hebben in het Koninkrijk der Nederlanden een nieuwe rechtsorde te aanvaarden, waarin zij de eigen belangen zelfstandig behartigen en op voet van gelijkwaardigheid de gemeenschappelijke belangen verzorgen en wederkerig bijstand verlenen, hebben besloten in gemeen overleg het Statuut voor het Koninkrijk als volgt vast te stellen".
Cu otro palabra tambe e representantenan di Antillas e tempo ey a accepta e Statuut aki hunto cu Suriname y Holanda boluntariamente y no forzá.
Den e reunion culminante promer cu e Statuut aki a worde firma, a worde bisá pa parti di Antillas cu nan ta accepta e Statuut aki pa locual cu por a worde alcansa e tempo aya. Pero lo mi kier a bisa acerca cu en berdad esaki no ta un Edicto Eterno, pero cu e ta keda cu e posibilidad di cambionan den d'jele despues. Pesey anto awe nochi ora cu e Raad aki ta hunto pa papia tocante di mas autonomia pa Aruba, e fraccion aki, sigur sigur lo ta di acuerdo cu esey. Sinembargo, Señor Presidente, nos ta spera di por ta den e posibilidad di por tin e ocasion di traha hunto ariba un basis serio y un basis sano pa nos por logra mas autonomia pa e isla aki.

Señor Presidente, durante e discursonan di e personanan cu a precede mi awe nochi tabatin algun atake riba e actual Gobierno Central di Antillas cu esey lo ta trata na kita e autonomia insular di cada isla y muy en especial di Aruba. Algun puntonan a worde trecí padilanti como si fuera e Gobierno Central ta trata di haci e cambionan aki, centralisando un cu e otro departamento y tambe tumando algo den nan cu ta pertenece na e islanan. Un di esnan cu a worde menciona awe nochi ta e asunto di dokprojekt di Corsow. Señor Presidente, tin representantenan cu ta purba presenta casonan padilanti den un forma cu e pueblo kisas ta comprende e asunto ey robes sin tin mester. Pesey anto mi a haya cu ta necesario cu lo mi por bin un rato ariba e asunto di e dokprejekt na Corsow pa aclarea e punto aki cu kisas por a worde malcomprendi door di algun hende. A worde plama insinuacion como si fuera Gobierno Central di Antillas ta tumando parti den e dokprojekt na Corsow cu placa di belastingnan di Antillas - di Aruba y Corsow -.
Pa elimina e idea ey - kisas algun hende lo kere cu ta asina - mi kier trece e punto padilanti cu no ta asina. Den un carta di Minister-President temporario di Antillas, Señor C.D.Kroon, dirigi na Staten di Antilla cual carta ta fechá dia 4 di september no. 11361, en cuanto e Curacaose dokprojekt, ta bisa lo siguiente.
E proposicion ta cu Gobierno di Antillas ta duna un prestamo di f.10.000.000 na e projekto aki y e ta tuma parti den e projekto aki cu f.5.000.000. Pa financia e placa aki den e dokmaatschappij, Gobierno di Antillas ta haya e placa aki for di Gobierno di Holanda den kader di e plan di 10 aña, esta e "Meerjarenplan".
Na pagina 3 di e carta aki ta worde bisá lo siguiente den e segundo paragraaf:
"Ten aanzien van de financiering van het deel der Nederlandse Antillen kan worden medegedeeld dat deze in het kader van het Meerjarenplan Nederlandse Antillen zal plaatsvinden. Zeer binnenkort zal een ontwerp-landsverordening bij de Staten aanhankelijk worden gemaakt waardoor de mogelijkheid wordt geschapen projekten als het onderhavige voor een bepaalde periode deze belasting-faciliteiten te verlenen".
Senor Presidente, esaki ta clarea e punto aki cu e compania di Curacaose Dokmaatschappij pa haci e trabao aki mester di e placa.
Nan ta hayando via Gobierno Central for di e placanan cu ta bin for di Holanda di e Meerjarenplan. Esaki en cuanto e punto ey.
Mi a pensa cu ta bon pa aclarië'le pa asina kita malcomprendemento for di un of otro hende cu por a comprende robes.
Señor Presidente, for di Statuut nos a haya nos Staatsregeling y for di esey nos a haya nos Eilandenregeling, cual ta duna cada isla di Antillas su autonomia pa dicidi su asuntonan interno. Antillas tin su autonomia pa tambe dicidi su asuntonan interno pero pa cubri henter Antillas.
Si nos kier (y lo ta cu nos kier sigur) mas autonomia pa e isla aki, ta necesario, segun e manera di pensa di nos fraccion, pa nos bin cu puntonan completo den un comision cual por studia e aspectonan aki y bin cu proposicion concreto na d'jele.
Pa e promer turno aki, Señor Presidente, lo mi no bay den detayes, ni reageer ariba e diferente otro oradornan cu a precede mi en cuanto diferente puntonan cu nan a trece pa nan mustra cu Gobierno Central lo kier kita autonomia di Aruba. Tambe mi kier declara aki categoricamente cu mi, den mi otro cualidad como miembro di Staten di Antillas Holandes ta garantisa cu nunca lo mi bay di acuerdo pa ningun caso cu por perhudica e isla di Aruba aki. Nan por tin e plena confiansa cu ningun momento esey lo socede, ni di mi, ni di nos fraccion na ningun momento. Pero, Señor Presidente, pa trece e punto aki den un manera, como si fuera esey lo tuma lugar, ta libertad di e miembro pa trece esey den su manera di pensa, pero mi ta haya si cu e manera ey no ta e manera corecto pa e por a bin cune awe nochi den un caso asina. Señor Presidente, mi ta laga e resto di e puntonan aki pa den segundo ronde si ta necesario.

En cuanto e mocion aki cu a worde entrega awe nochi den e reunion aki lo mi kier mas aworo pidi Señor Presidente, pa schors e reunion pa algun minuut. Kisas nos por weita e mocion mihor. Nos a worde confronta cu e mocion aki awe nochi y durante e reunion aki ta dificil pa nos weité, sinta lesé y studiële. Pesey lo mi kier a pidi mas aworo un schorsing di e reunion pa algun minuut pa asina nos por a bekijk e motie aki mas mihor. Por lo pronto, Señor Presidente, masha danki.

DE HEER C.YARZAGARAY: Señor Presidente, mi kier haci uso di oportunidad aki pa asina duna mi puntonan di vista en cuanto e mocion cu a caba di worde proponi.
Tocante comentario di Señor Osbaldo Croes mi ta contento di tende e expresionnan haci awe nochi den Raad ya cu ta trata di interes general di Aruba y ta un satisfaccion pa mi, pa mi tende e expresion aki di e banda aya.
Mirando e situacion actual, Señor Presidente, cu ta interes di Aruba ta worde trata aki den, mi no kier bay den detaye ariba e historia politica di Antillas y e estado economico di nos isla. Lo mi no bay den detayes di e asunto aki.
Lo mi laga esaki pa historiconan kendenan lo bay scirbi historia ariba nan. Nos por bisa cu no a pasa mucho añanan cu nos a drenta den un era di autonomia pa Antillas y un gobierno propio pa cada isla.
Sinembargo e pueblo a haya suficiente tempo pa e por a constata y refleha tocante e situacion ariba e tereno constitucional y awe mas cu nunca a bolbe reina un anhelo den e curazon di pueblo pa un gobernacion mas amplia den nan asuntonan interno.
E deseo aki tambe a worde constata den gobernacion di cada isla.
Señor Presidente, en vista di e mocion mi kier expresa cu mi tin e plena confiansa cu despues di un estudio profundo algo lo worde haci y cu esaki lo tin como resultado cu e nesecidad pa mas autonomia pa e islanan lo ta visto pa un y tur.
Señor Presidente, mi kier bisa cu mi ta optimista cu mas autonomia lo trece estabilidad politica y cu esaki lo contribui na desaroyo economico social y financiero di nos Aruba.
En cuanto e comentario di e dokmaatschappij na Corsow como miembro di Staten di Antillas ami tambe ta na haltura di e situacion. Mi por declara aki den cu den e caso ey mi no a bay contra un dok na Corsow.
Mi a bay contra e principio riba cual e dok a worde traha. Esaki den mi opinion no ta un caso di Gobierno Central sino un caso di Eilandgebied Curacao. Esey ta un di e motibonan cu mi no a apoya e dok aki y mi ta kere y mi ta convencí cu mi hecho ta basá ariba mas autonomia pa e islanan y pa cada isla ta baas den su mes cas.
Señor Presidente, mi ta duna mi completo apoyo na e mocion aki y mi ta spera cu e doel di e mocion aki lo worde aplica den su totalidad pa asina reina paz y trankilidad den e pueblo Arubano. Masha danki, Señor Presidente.

DE HEER C.E.LACLE, GEDEPUTEERDE: Señor Presidente, awe nochi tur miembronan di Eilandsraad a bin aki den pa trata e mocion cu a worde presenta door di e partidonan cu ta forma e gobierno. Den e varios discursonan cu tabatin a worde presenta e motibonan.
Pa banda di oposicion mi a tende for di boca di e representante, Señor Osbaldo Croes, cu su partido ta completamente di acuerdo cu e mocion y esey a duna mi un satisfaccion cu finalmente su fraccion ta bay di acuerdo cu nos. En vista cu lo bin un segunda vuelta pa finalisa e mocion aki, lo mi reserva otro informacion pa durante e segunda vuelta.
Masha danki.

DE HEER G.A.ODUBER: Mijnheer de Voorzitter, ik vind deze vergadering vanavond een bijzonder interessante vergadering, of zoals sommige leden naar voren gebracht hebben een historische vergadering.
Verschillende sprekers van de Overheidspartij hebben vanavond het eerst in het Nederlands gesproken, juist wanneer men spreekt van een meer autonome toestand van dit eilandgebied. Wij hebben zelfs de geschiedenis kunnen horen van de ontwikkeling en de totstandbrenging van de Eilandenregeling van de Nederlandse Antillen. Persoonlijk ben ik het eens met bepaalde aangehaalde voorbeelden, zoals de Vestigingsvergunning en de Casinobelastingen en nog een paar andere.
Alhoewel ik vind dat de huidige Overheid wil pronken met de oranjeveren, die ervoor gezorgd hebben dat het woord "toerisme", het plan van de economische toekomst van Aruba kan en zal kunnen bevorderen.

Señor Presidente, tocante e ideanan aki pa mas autonomia insular, manera e orador di nos fraccion promer cu mi a bisa, nos ta, den termino general, 100% di acuerdo cuné.
Pero tambe nos ta puntra nos mes si esaki ta e momento oportuno, den e actual gobierno cu apenas tin 5 luna ta purba di dirigi futuro di nos isla, si ta e momento adecuado pa trece cambionan aki cu ta bay riba un nivel politico gubernamental mas halto cu e reglamentonan insular di Antillas Nerlandes na e momento aki.
E gobierno actual, cu a faya den varios aspecto den e poco tempo, cu nan ta den e College manera e presentacion di un presupuesto cu awe ta net 51 dia cu a pasa cu e mester a worde entrega segun reglamento insular di Antillas Holandes.
Mi ta puntra den mi mes tocante di e reunion anterior riba Werkverschaffing caminda tanto cambio a worde haci actualmente, na unda Arubianonan ta worde kitá no solo for di Werkverschaffing, pero tambe Arubianonan ambtenaar ta worde purba di ser kitá sin tene cuenta cu leynan vigente, na cual un College mester a tene nan mes y cu sinembargo pa siman e gobierno actual ta gasta riba e presupuesto di Werkverschaffing, si mi no ta kiboka, un 40.000 florin pa siman, en sí un suma grandi cu por yuda den necesidadnan cu hopi di nos tata di familianan ta aden, pero cu berdaderamente ta bay den saco na salario gordonan di algun prominentenan di partido. Caminda un dokter cu a traha tanto aña largo pa gobierno, pa un pueblo, awor ta worde - podise pa motibo politiconan - kitá. Esaki no ta nada, pero den su lugar mester worde trecí uno for di Surinam of for di Holanda pa reemplasa un di Aruba cu ta aki nan caba.
E manipulacion aki awe nochi, Señor Presidente, ta no mas un maniobra pa purba kita atencion di nos pueblo for di un gobernacion cu ta laga hopi di desea, for di un desempleo cu ta reina, for di dificultadnan politico interno cu ta reina den e mayoria minimo di e actual gobierno pa tapa debilidad, falta di decensia y miedo parlamentario di por trata topiconan conhuntamente y abiertamente.
Awe nochi mes nos por a weita con di pronto riba man nan ta dicidi pa transmiti e reunion aki. Esaki ta un decision cu nos tur aki den ta aplaudi altamente, pero haci na un manera corecto, bon y adecuado.
Awe nochi e oradornan cu ta sostene gobierno a bin prepara cu nan speech riba papel. Mi ta contento di weita esey pasobra esaki ta duna nos radiooyentenan palabranan cu ta prepara y escohi, den algun caso bon pero den otro malisimo. Nos lo dunanan e ventaha aki pasobra ta na e momento aki nos a ser informa di e transmision. No obstante cu e cosnan cu mi a papia riba nan awor aki, mi ta di acuerdo pa revisa e reglamento insular pa Antillas Holandes, pero den un ambiente sano den un comprendimento realistico y un deseo fervente pa mehora den un sistema democratico - no dictatorial - den un esfera cu nos isla por gosa di dje caminda henter e pueblo por cosecha e frutonan cu por surti di e cambionan aki basá riba nos Estatuto di Reinado Holandes caminda derecho di tur cu ta proteha pa ley ta worde respetá.

Autonomia, Señor Presidente, ta un palabra cu kier meen direccion propio den bo mesun seno. No por busca otro persona pa bin haci trabao cu abo mes ta supuesto di por haci. Pero pa busca autonomia aparentemente segun e mocion aki no tin hende capabel pa haci esaki. Pakiko vota f.50.000,-- pa e estudio aki siendo cu miembronan di Eilandsraad ya ta haya nan honorario pa reunionnan di comision di Raad. Mi ta spera cu ayudo di otro fuente, entre nan Gobierno Central, nos por haci un estudio profundo di e cambionan necesario den e reglamentonan insular di Antillas Holandes. E placa aki, Señor Presidente, f.50.000,-- lo ta mihor gasta pa crea trabao, pa busca mas fuente pa ensancha nos economia y pa soluciona e cantidad di problemanan, pero no e politico interno cu ta enfrenta nos comunidad. Si segun noticianan di courant un diputado ta bay algun dia na exterior y ta bin back cu promesanan di tres hotel y cuantro otro industria, pakiko anto usa e gastonan aki pa otro expertonan cu no tin idea kiko ta deseonan di nos pueblo pero lo bay back na nan lugar cu f.50.000,-- mas den nan saco. E dirigentenan di Gobierno Insular a bira haci e excurcion serio aki pa wega politico pa kita pueblo su vista for di e problemanan y dificultadnan cu nan ta aden actualmente.
Esaki ta un maniobra bon conoci den tereno politico pero tambe den seno di desesperacion y debilidad gubernamental. Den un era caminda gobierno no por cumpli cu nan debernan diario, no por cumpli cu reglamento insular di Antillas Holandes y ta desvia for di e aclamacion di un pueblo sano pa por hiba un bida honrado y decente. Atrobe mi kier reitera nos apoyo completo pa trece cambionan realistico y democratico den nos actual reglamento insular di Antillas Holandes, semper y cuando e cambionan aki no ta discriminatorio contra ningun di esunnan cu ta worde protchá pa nos Estatuto di Reinado Holandes. Masha danki, Señor Presidente.

DE HEER C.B.BOEKHOUDT: Señor Presidente, en coneccion cu e mocion di sumo interes pa e pueblo Arubiano cu Señor Albertico Arends a lesa, mi kier haci uso di e oportunidad aki pa aplaudi e tres personanan aki pa nan iniciativo cu ta habri caminda pa mas progreso. Mi ta haya cu e paso aki ta necesario y sin duda alguno lo worde aprobá cu entusiasmo pa tur e miembronan di Eilandsraad sinta den e sala aki awe nochi.
Mi ta masha satisfecho cu a la fin e paso asina ta worde tuma. Y mi ta sigur cu ningun persona ariba nos dushi Aruba lo no tin nada contra di forma un comision pa trece mas autonomia pa e pueblo di Aruba.
Mi kier avisa Señor Oduber cu nos no por afford di laga drumi, nos no por warda 12 aña pa pidi mas autonomia. Tempo a yega pa cuminsa actua den e direccion pa nos Arubianonan mes dirigi destino di pueblo di Aruba. Señor Presidente, masha danki.

DE HEER V.KOCK: Mijnheer de Voorzitter, in deze motie staat geschreven lid 2, "dat de Eilandenregeling Nederlandse Antillen niet alle wensen van het eilandgebied Aruba tegemoet kwam, maar een compromis was tussen de ten tijde van haar ontstaan levende opvattingen". Ik vraag mij af, hoe men aan zo'n gezegde komt. Kan men deze gezegde staven?
De heer Osbaldo Croes heeft om een schorsing gevraagd, zodat wij deze motie kunnen bekijken. Deze motie vind ik een motie zomaar bij elkaar geraapt, proberende de ogen van de Arubaanse bevolking te bedekken voor eigen falen.
Ten eerste heeft deze coalitie beloofd, dat zij zodra zij aan de macht komen, een financieel rapport zou uitgeven van Aruba. Ik heb dat nooit gezien. Waar blijft de begroting? Zo zijn er nog meer. Ik zal al die fouten niet gaan noemen, want dan ben ik tot morgen vroeg nog bezig.
Ik vraag mij af: komt men nou met de autonomie van Aruba op een moment dat alles verkeerd gaat? Ik vind de autonomie van Aruba goed. Dat Aruba meer autonomie moet hebben, daar heb ik geen bezwaar tegen, maar men wil altijd het volk voor de gek houden.

Zij zeggen dat al onze belastinggelden naar Curacao gaan en dat zij daar blijven. Weet men niet dat op Aruba er ook landsdiensten zijn? Bijvoorbeeld, Postkantoor, Sociaal economische zaken, politie en andere.
Het is eigenlijk te veel om op te noemen. Deze landsdiensten gebruiken, als ik mij niet vergis ongeveer 8 miljoen gulden. Deze gelden komen terug op Aruba en blijven dus niet allemaal op Curacao.
De heer Betico Croes zegt, dat als hij zich niet vergist, hij gehoord heeft, dat er bepaalde plannen bestaan om Aruba volkomen te breken.
Ik kan de heer Croes verzekeren, dat wanneer hij mij dat zwart op wit kan tonen dan zal ik samen met hem vechten om Aruba te verdedigen.
Ik weet wel dat deze coalitie een coalitie is die probeert op het sentiment van het volk te werken. Kan men Aruba niet helpen vooruitgaan, dan probeert men een paar stemmen te winnen door op het sentiment van het volk te werken. Ik heb nog veel andere punten om op te noemen maar ik zal deze punten aanhouden voor de tweede ronde.

DE HEER J.A.C.ALDERS: Señor Presidente, naturalmente lo ta necesario pa trece diferente cambionan en cuanto e Eilandenregeling di Antillas Holandes, pa motibo cu nos tur ta conciente di e situacion actual cu Antillas ta den en general y en particular e situacion actual di nos pueblo Arubano. Si mi ta bisa cu e cambionan aki lo mester worde pensá sano y hustifica y tambe cu puntonan concreto, pa asina nos por logra haya un conclusion cu por worde accepta y comproba pa e pueblo Antiyano en general y pa e pueblo di Aruba en particular ya cu e base ta e laso Antiyano en general, basá riba e Estatuto di Reinado Holandes. Pero mi tin miedo, Señor Presidente, cu e partidonan di Gobierno lo a yama e reunion aki solamente pa mañan nan bisa, "there was fire in the town". Masha danki.

DE HEER B.R.WERLEMAN: Señor Presidente, ta muy comprendibel cu un Eilandenregeling di aña 1951 pa awor no por ta completamente up to date y cu e mester worde cambia. Pa e motibo ey indudablemente nos tur lo aplaudi un cambio cu bin pa asina duna e Territorio Insular mas autonomia. Sí mi no ta weita pakiko mester gasta e f.50.000 den e estudio cu lo worde haci door di un comision cu ta consisti mas tanto di miembronan di Eilandsraad. E f.50.000 por worde gasta mihor. Entre otro e por worde usa na Werkverschaffing pa asina pone mas truck na trabao. Masha danki.

Er ontstaat een opschudding onder het publiek.

DE VOORZITTER: Mi a pidi publiek un biaha caba pa no demostra nan reaccion. Esaki ta ultimo biaha. Ta permiti pa sigui reunionnan y scuchanan. Pero, please, keda keto sino boso ta pone mi den un situacion locual mi no ta desea, pasobra e ora ey mi tin di pidi tur hende pa sali afor. Asina mi ta pidi boso cooperacion.
Scucha y keda keto.

DE HEER L.A.I.CHANCE: Mijnheer de Voorzitter, ik wil alleen van deze gelegenheid gebruik maken om iets recht te zetten, wat hier verschillende keren naar voren is gebracht. d
Deze keer is het naar voren gebracht door de heer Betico Croes die iedere keer zegt, dat hij vertrouwt en verwacht, dat wij als Statenleden niet tegen de belangen van Aruba zullen werken.
Mijnheer de Voorzitter, het is niet een paar maanden dat ik in de politiek ben zoals de heer Croes en ik denk dat de hele Eilandsraad en de bevolking van Aruba de heer Finck en mijn persoon kennen en dat wij nooit iets hebben ondernomen tegen de belangen van Aruba noch in de Eilandsraad noch in de Staten van de Nederlandse Antillen. Wij zijn ook niet van plan om nu hiermee te beginnen.

Integendeel, Mijnheer de Voorzitter, wat betreft de motie en de redenen, die hier vanavond naar voren zijn gebracht door de Regeringspartijen, hebben alle sprekers van onze partij toegezegd, dat zij in grote trekken hiermee eens zijn. Wij wensen alleen maar in de gelegenheid gesteld te worden om ook onze zienswijze naar voren te brengen, zodat wij door een samenbundeling van de gedachten van onze fraktie en de frakties van de regerende partijen meer tot een betere uitdrukking van de wensen van de bevolking van Aruba kunnen komen.
Mijnheer de Voorzitter, het is nooit gebeurd en ik wil van deze gelegenheid gebruik maken om de heer Betico Croes dat te verzekeren, dat wij ooit tegen de belangen van Aruba hebben gehandeld en wij verwachten nooit hieraan te beginnen.
Wat betreft de verandering van de Eilandenregeling weet de heer Croes misschien, als nieuweling, de achtergronden niet, alhoewel zijn fraktiegenoten wel op de hoogte hiervan moeten zijn. Om dit een beetje te verklaren, wil ik naar voren brengen dat de wens om verandering te brengen in de Eilandenregeling van de Nederlandse Antillen wat betreft de mogelijkheid om een gedeputeerde te ontslaan niet is gedaan sinds dit nieuwe Bestuurscollege aan het bewind is gekomen. Deze wens is ontstaan meer dan een jaar geleden toen deze Raad moeilijkheden ondervond met onze eigen Bestuurscollege, dat de wens van de Raad niet wilde uitvoeren in verband met het behouden van de vierde eerste klas van de h.b.s.
Ik heb toen, als Statenlid, deze wens naar voren gebracht bij de gezamenlijke frakties van de Partido Patriotico Arubano en de Democratische Partij, met het voorstel dat wij deze verandering in de Eilandenregeling zo gauw mogelijk zouden moeten aanbrengen, zodat elke Eilandsraad in de Nederlandse Antillen - niet alleen Aruba - in de gelegenheid gesteld kon worden dat wanneer de meerderheid van de Raad niet eens is met het Bestuurscollege dat die meerderheid van de Raad dan een gedeputeerde kan ontslaan. Ik wil dit alleen naar voren brengen ter verduidelijking.
Ik ben ook blij om vanavond eens te zijn met het geachte lid Maduro, dat de positie van de Gezaghebber aanroert. Als de heer Maduro even kan nagaan zal hij zien, dat slechts een paar maanden geleden ik in de Staten een heel betoog over deze positie van de Gezaghebber gehouden heb met dezelfde wens, dat deze dictatoriale positie veranderd zal wordon.
Dus, Mijnheer Maduro, U kunt op onze volle medewerking rekenen, dat wanneer het betreft veranderingen zoals deze, U onze volle steun zult krijgen.
Ik dank U zeer, Mijnheer de Voorzitter.

<u>DE HEER D.I.LEO:</u> Señor Presidente, promer cu mi, nos por a tende palabranan di yiunan di tera cu a expresa nan sentimento pa nan patria stima.
P'ami ta un gran satisfaccion cu despues di hopi lucha nos por ofrece pueblo trabaonan mas grandi como trabaonan pa bin cu cambio den nos constitucion. Mi no kier bay mas den detaya hopi largo pasobra ya otronan a haci esaki. Pero un cos cu mi kier bisa cu boca grandi - como yiu di pueblo sigur hamas lo ta traidor di su patria-ta, cu nos ta cla pa duna les awor pa siña esunnan cu a kere cu nan ta contra nos y bay stroba nos den trabaonan den e 4 añanan venidero.
Nos a weita den pasado cu difunto Henny y su yiu Shon A a bringa pa e causa aki y difunto Shon A, te algun dia promer cu e a fayese, tabatin e honor di por deposita den man di Arubianonan Gobierno di Aruba. Mi kier bisa esaki pasobra ta hopi aña, 14 aña pasa, cu Aruba mester a haya caba su libertad for di otro islanan. No pa ningun sorto di descriminacion, no pasobra nos ta contra nan. Pero nos kier tambe pa nos isla worde goberna den un bon sistema. Awe pueblo ta convenci cu un cambio den nos constitucion ta urgentemente necesario pa asina Aruba por desaroya su mes mihor y mas rapido economicamente y socialmente. Pueblo di Aruba a anhela esaki, pasobra esaki ta e unico manera cu Aruba por yega na dirigi su asuntonan manera debe ser.

Pesey e libertad aki mester worde duna na Aruba pa nos yiunan di pueblo por dirigi interes di nan pueblo. Awe nos ta ripara cu den Gobierno Central nos no tin e voz cu nos mester tin. Apenas tres representante nos tin den gobierno. Nos tin sigur cu manera for di nan boca nos a tende cu nan a duna nos di conoce awe nochi cu nan tambe ta bay di acuerdo cu e cambio aki. Manera nos a bisa caba durante tur e añanan cu nos tabata den oposicion nos ta bisa awe cu siguransa y entusiasmo cu e posibilidadnan pa progreso economico, social y cultural pa Aruba ta hopi y grandi. Pero tanten cu nos tin un espada di damocles colga ariba nos cabes hamas Aruba por progresa manera ta deseo di nos pueblo.
E sistema aki nos mester kibra y nos lo kibrele tambe si mester.
Nos no ta contra ningun no-Arubiano y ningun estranhero tampoco manera contrapartido kier insinua. Pero nos tabata lucha semper pa derechonan di nos yiunan di tera. Esaki nos a logra e aña aki door di logra e victoria. Un lucho pa reconocimento di derechonan pa motibonan politico y motibonan di mala fe ta worde interpreta segun combini contrapartidonan.
Ora nos bisa asina, Señor Presidente, ta pasobra nos por core intentonan maliño di nos enemigonan. Mescos cu nos grito a sali na interes di pueblo y di nos comercio pa nan anula e ley di derecho di importacion ariba azeta di nos bunkerstation, asina tambe nos kier pa nos haya e cambio awe y e grito aki sigur lo no bay den desierto.
Señor Presidente, nan a pensa cu e gloria mundano lo ta pa semper.
Pero esey no ta asina ningun momento pasobra cu e gloria maliño ey nos a caba cune e aña aki y nos ta demostra awor cu nos kier pa nos pueblo ta liber y asina nos tin e derecho di dicidi di loke ta na nos.
Señor Presidente, mi tin di bisa cu un Aruba sin libertad, un Aruba sin independencia no ta un Aruba pa Arubiano. Pasobra si patria ta di nos anto ta nos mester dicidi y demostra esaki debidamente.
Awor mi kier bay na e otronan cu a papia caba.
Señor Dolfi Oduber a bisa cu nos ta pronk cu "oranjeveren".
Si mi no ta kiboka na aña 1953 - mi mes tabata hoben e tempo ey - pero den notulen nos por lesa con e gobierno di e tempo ey a cuminsa bringa pa turismo bin aki na Aruba. E a papia tambe tocante presupuesto.
Esey no ta ningun falta di nos. Pasobra nan tabata sabi cu despues i mitar aña e dienstnan cu mester a traha riba asunto di presupuesto no tabata completo.
Ta bosonan a laga e hendenan bay cu verlof, boso a laga e dienstnan sin hende cu por a encarga di esaki. E ta papia cu awor hendenan ta gosa di salarionan gordo.
Tempo di boso hende a gosa di esey barbaramente. Hasta hende cu a ser condena pa Huez ta gosa di esey te ainda. E ta bisa cu nos ta haci e reunion di awe nochi pa radio. Parece cu ta miedo nan tin. Pueblo a vota pa nos y pueblo mester sa kiko nos ta busca pa nan. Si prensa no ta pase pa nos awe nochi, na radio si nan por scuche na cas. E ta papia di e f.50.000 cu ta worde malgasta. Cuanto experto no a bin aki den e ultimo 12 añanan y a bay back cu cantidad di placa?
Señor Virgilio Kock a puntra, "kan men dit maatstaven!"
E ta papia di tapa wowo di pueblo pero mi kier bisele cu aki nan no tin ningun wega politico. Nos tin sigur cu ora nos bin aki den no ta pa wega politico, pero ta cu voto di pueblo nos a bin aki den.
E ta bisa cu tur asunto di placa di belasting ta bay Corsow y Aruba ta hayele back. Mi kier bisele cu 35% di inkomstenbelasting ta keda ayanan y 45% di invoerrechten tambe ta keda ayanan. E placanan ey por worde bon gasta na Aruba dunando hopi hende mas trabao.
Señor Bruno Werleman ta papia di Territorio Insular. Awe nochi ami ta papia pa Territorio di Aruba y nos kier haya autonomia. Tambe e ta papia di malgastamento di placa di e f.50.000,--. Pero cuanto hende no a haya promocion pa bay riba lista pa asina awe e ta gosa cune.

DE VOORZITTER: Mijnheer Leo, wilt U parlementaire blijven?

DE HEER D.I.LEO: Señor Chance ta bisa cu siguramente lo e no bay contra ningun momento. Nos tur ta contento di tende cu ora yega e momento, Señor Chance lo trata tambe pa defende esaki y pa mustra nan ayanan, cu en berdad nan ta den Gobierno Central, pero nan kier pa Aruba tin un autonomia pa por dicidi su mes asuntonan. Masha danki, Señor Presidente.

DE HEER E.R.FINCK: Mijnheer de Voorzitter, ik zal heel kort zijn. Toen wij op moesten komen voor deze vergadering hadden wij gedacht, dat dit hoogstens een half uur zou duren, omdat wij uiteindelijk moeilijk zo a bout portant kunnen spreken over meer autonomie van welk eilandgebied het dan ook is. Mijnheer de Voorzitter, dat er zoveel gesproken is en soms zelfs minder juiste woorden hier gebruikt zijn, betreur ik ten zeerste. Het zou misschien goed zijn wanneer deze woorden gebruikt werden wanneer er geen overeenstemming te bereiken was tussen de verschillende frakties. Maar wij zijn nog niet begonnen, Mijnheer de Voorzitter.
Ik zie bijvoorbeeld hier een motie - waarover ik nog niet spreken wil - om over te gaan tot het benoemen van een commissie. Dus wij zijn in feite nog niet eens begonnen en wij beginnen reeds met elkaar te kraken, soms parlementaire en soms minder parlementaire.
In Nederland, een land dat al zeker 300 jaar reeds democratisch geregeerd wordt, hoeveel keer werd de grondwet daar niet gewijzigd?
Maar daar gaan geen stemmen op om elkander aan te vallen. De grondwet, die gewijzigd moet worden in Nederland is nodig voor de bevolking van Nederland. De Eilandenregeling die nu al 16 jaar in werking is moet eens gewijzigd worden. Of het nu vandaag gebeurt of als het gebeurt op voorstel van de Arubaanse Volks Partij, Partido Patriotico Arubano of Union Nacional Arubano, hij moet ééns gewijzigd worden.
Daarom had ik gehoopt dat het voorstel gekomen zou zijn van de heren die deze vergadering hebben aangevraagd om een commissie te benoemen, hetzij uit raadsleden, hetzij uit buitenstaanders. Maar ik weet niet precies wat de heren willen. Maar als dán, nadat de commissie vergaderd heeft, er geen overeenstemming te bereiken valt tussen de verschillende leden, dán is het misschien tijd dat wij hier elkander in de haren vliegen. Maar ik heb niet begrepen waarom feitelijk al deze betogen gehouden moesten worden, voordat wij aan de eigenlijke zaak beginnen. Meerdere leden van mijn fraktie hebben gezegd - en ik wil het als fraktieleider onderstrepen - dat wij voor elk voorstel zijn, uit welk hoekje het ook komt, zolang het een voorstel is dat te aanvaarden is.
Er is, geloof ik, nog geen voorstel gedaan. Er ligt een motie voor ons om een commissie te benoemen. Ik kan U nu reeds zeggen, namens deze fraktie, dat wij natuurlijk voorstander zijn van elke commissie, die benoemd wordt om welk doel ook te bereiken.
Zolang de commissie niet gesproken heeft is het doel nog niet bereikt. Ik ben een van de laatste sprekers, misschien zelfs de laatste en mijn woorden hebben eigenlijk geen waarde meer. Ik had misschien eerder moeten spreken maar er is veel gesproken hier vanavond wat overbodig is geweest. Ik betreur het. Nogmaals, deze fraktie is voorstander van elk voorstel dat tot doel kan hebben meer autonomie, meer zeggingschap in eigen huis. Ik dank U.

DE HEER T.LEEST, GEDEPUTEERDE: Señor Presidente, lo mi ta masha breve. Si mi haci un resumen di tur lo demas miembronan di Raad cu a papia aki den awe nochi mi ta bin na e conclusion cu mayoria ta sinti cu cierto ahustacion di e Eilandenregeling mester worde haci despues di 16 aña. pa diferente motibo: un populacion creciente no-productivo, desempleo den un situacion masha grandi, ayudo social cu tin di sali pa via di e desempleo, tambe pa nos por sigui mantene na halto nivel nos educacion segun costumber.

Pa nos por cubri nos gastonan ta necesario un reparticion di placanan mas husto y entrada adicional. Miembronan di Eilandsraad, mi kier apela na bosonan pa duna bosonan voto y aprobacion na e motie cu a worde entrega awe nochi, cu den un futuro no muy lehano e comision aki por bin cu un of mas ideanan pa nos por yega na un fin. Manera Señor Finck mes a bisa awor ey, si grondwet di Holanda ta worde cambia, nos tambe por haci cierto cambionan den Eilandenregeling pa mihor. Masha danki.

DE HEER M.CROES, GEDEPUTEERDE: Señor Presidente, tur nacion ta respeta su mes pa preserva su derecho di mas sagrado, e derecho pa dirigi su mes destino, pa malo of pa bon. Ta kiko ta duna un nacion den mundo e derecho pa dicidi ariba asuntonan di otro? Nada. Pesey, Señor Presidente, den curso di historia e sistema colonialismo den cual un pais cu tabatin superioridad tabata explota un pais den un posicion di inferioridad, a termina. Nos tin e desfortuna di a emane for di un sistema colonialismo. Nos, pa lucha di politiconan di gran renombre, a logra di forma un comunidad cu ta pas den e conceptonan moderno di un pueblo liber.
Nos, aki na isla di Aruba, ta forma un comunidad, hunto cu Corsow, Bonaire y Islanan Ariba - e estado di Antillas Nerlandes. Antillas Nerlandes en turno ta forma un reino hunto cu Surinam y Holanda.
Nos relacionnan di Antillas Holanda y Surinam den e reino ta completamente ariba base di libertad y di boluntad. Y e pacto cu nos tin su preambulo ta lesa caba cu no ta un edicto eterno. E por worde cambia. Similarmente ta solamente husto cu nos constitucion tambe por worde cambia ora ta necesario. Nos sabi cu e constitucion cu nos tin, nos relacionnan constitucional anto aki den Antillas, cual ta encera den Staatsregeling di Nederlandse Antillen y Eilandenregeling di Nederlandse Antillen ta un compromiso. Dia cu e areglonan aki a worde haci tur e politiconan di Aruba y di Corsow y di e otro islanan tabata di acuerdo cu loke nos a alcansa e dia no tabata un ideal. Pero pa ciencia comun nos lo biba cu e sistema aki te ora cu nos desaroyo ta asina leuw cu nos lo por liberalisele. Dentro di e islanan di Antillas ta existi hopi controversia. E interesnan di Corsow cu di Aruba no ta paralelo.
Y mescos cu e dicho ta bisa: "seroe cu seroe nunca ta contra", hamas nos interesnan entre Aruba y Corsow lo contra. Tin diferencianan den naturalesa di e pueblonan aki. No tin un forsa unificador cu ta existi entre poblacionnan di e diferente islanan. Cu e consecuencia cu hopi bes hende ta puntra su mes cu e concepto Antiyano ta existi en berdad of e concepto Antiyano ta solamente un concepto artificial.
Como sea, nos mester considera nos mes afortunada cu nos ciencia comun a haci cu a pesar di tur e contrariedadnan aki nos por a haya otro y forma un comunidad di islanan cu en turno ta forma un nacion.
Base di e comunidad aki tabata reconocimento di e hecho cu ora na Aruba a lanta e grito di autonomia esey tabata motivá solamente pa e anhelo di pueblo pa haya mas derecho di dicidi den su mes asuntonan.
Esaki ta tur e motibo pakiko e lucho pa autonomia a encende.
Ultimamente nos ta tende cu otro consideracionnan ta determina e pensamento politico di Antillas.
Primeramente ta e concepto di eficiencia. Na varios ocasion portavosnan di Gobierno Central a aboga pa centralisa varios asuntonan cu awor aki ta asuntonan exactamente y netamente di e islanan concerniente.
Den varios caso tabata concerna asuntonan cu nunca lo por a hiba e isla na tal si nan tabata worde trata centralmente. Aki mi por menciona, por ehempel, desaroyo di industria di turismo y desaroyo economico.
Dos concepto di suma importancia pa Aruba pasobra despues cu nos a caba di logra nos autonomia nos a pone e base pa un comunidad ta trankilo e independiente, a keda na nos dirigentenan e responsabilidad pa busca un moda di biba pa ensancha base conomico di nan isla.

Ni ariba tereno turistico ni ariba tereno di desaroyo economico nos no por, aki na Aruba, a haci e progreso cu nos a haci si acaso e asuntonan aki tabata centralisá.
Pues esnan cu ta aboga awe un cambio, un centralisacion di competencianan di Gobierno Central meramente ariba e concepto di eficiencia ta actua contra di e desaroyo historico di Aruba.
Eseynan no conoce e historia cu nan lidernan pasado a scirbi pa nan como politico pa worde considera y respeta.
Señor Presidente, si nos weita e historia di e nacionnan democratico mas grandi di mundo, herencia politico, tradicion politico ta worde teni den alto aprecio. Na EEUU, por ehempel, for di promer clase muchanan ta worde enculca cu e conocimento di historia di nan lugar y e desaroyo y tradicion bunita cu nan tin.
Y mañan ora nan mes bira homber cu mester conoce nan debernan civico ta nan ta proteha cu tur fervor e bunita tradicion di nan lugar.
Pesey ami ta lamenta ki ora cu mi tende argumentonan di eficiencia y doelmatigheid, argumentonan aki ta worde usa pa stroba of pa destrui nos historia tan bunita. Pesey mi ta alegra cu e iniciativa pa habri conversacionnan tocante cambionan den Eilandenregeling y posiblemente den Staatsregeling a worde habri. Despues di e corto introduccion aki, Señor Presidente, lo mi kier a pasa na contesta algun di e miembronan cu a haci remarcanan tocante beleid di Bestuurscollege.
Den algun caso mi ta lamenta cu esaki a socede pasobra gustosamente lo mi kier a mantene e discusion aki na e mesun nivel halto di discusion cual mi ta kere ultimamente lo ta na interes di nos tur.
Señor Presidente, mi por a nota un cierto incongruencia den reaccionnan di e miembronan di e fraccion na otro banda di mesa. Te na un cierto haltura mi por aplaudi e palabranan di Señor Osbaldo Croes kende ta tres bes a duna e siguransa cu e ta completamente di acuerdo cu proposicionnan pa cambia Eilandenregeling ya pa duna nos mas autonomia. Ningun momento e ta contra. Señor Croes a priminti nos tur su ayudo. Mi ta spera cu Señor Croes lo presta tur su ayudo anto pa yuda nos aboli como promer cos e maldita Ontwikkelingsbank cual a worde emponi ariba nos cabes y door di cual Gobierno Central virtualmente ta controla financiamento di projektonan cu ayudo di Holanda. Prestacion di pasado a demostra cu Aruba tin suficiente talento cu ta capaz pa haci esaki nan mes, sin control paternal di Gobierno Central.
Mi alegria ta ainda mas grandi, Señor Presidente, pasobra Señor Croes a bisa cu e ta completamente di acuerdo cu ensanchamento di nos autonomia. Awe nochi anto ta e anochi decisivo y nos tur por keda trankil pasobra mi no ta kere cu despues di e aseguramentonan aki, Señor Croes lo por duna un voto pa cualkier cambio den Eilandenregeling manera, segun rumores Gobierno di Antillas ta contempla.
Difunto Juancho Irausquin tabatin e costumber di bisa den e sala aki, sarcastamente: "scucha mi palabra pero no wak mi accion".
Mi ta spera cu e dicho aki lo no aplica na Señor Croes.

De heer Oduber onderkent in deze hele beweging een teken van ironie, omdat vanavond zekere leden gesproken hebben in het Nederlands waarbij het zo'n belangrijke gelegenheid betreft als vergroting van de eilandelijke autonomie. Maar de heer Oduber zelf verhoogt deze ironie tot een top door ook in het Nederlands te spreken. Waar hij zich beklaagt dat er vanavond hier een eenzijdige weergave is gegeven van de literatuur betreffende de autonomie van de Nederlandse Antillen, althans de totstandkoming daarvan, Mijnheer de Voorzitter, ik had mij reeds verheugd, dat de heer Oduber zijn licht zou laten schijnen op de andere zijde, op de veel zijdige aspekten van deze autonomie. Maar ik ben teleurgesteld geworden want er was geen enkel positief geluid over deze belangrijke aangelegenheid, maar wel aanvallen op het Bestuurscollege, die hier niet ter plaatse zijn.

Wanneer de heer Oduber, gewezen gedeputeerde van toerisme, ons beticht dat wij pronken met oranjeveren, dan kan ik de heer Oduber antwoorden, dat ik mij zou schamen over zulke oranjeveren.
Want, wat de oranjeveren op het gebied van toerisme behoorlijk hebben gepresteerd in 12 jaren, dat zijn twee hotels gebouwd door de Overheid. Wij, Mijnheer de Voorzitter, hebben reeds in 4 maanden drie projekten op stapel.

Señor Oduber ademas ta puntra su mes awor den un vuelto inespera atrobe si esaki ta e tempo adecuado pa un cambio den e reglanan constitucional. Señor Presidente, esaki no ta solamente e tempo adecuado, ya nos ta laat caba. Tabata responsabilidad di esnan cu anteriormente tabatin e necesidad di expresa y propone cambio. Pero, manera mi a bisa den mi introduccion, ta lastima cu politiconan cu ta lantanan mes como politico, tin ora no conoce ni e tradicion bunita cu a worde laga pa nan.
Señor Presidente, mi kier ta un poco imparcial na e momento aki y menciona cu e 2 caballeronan grandi cu historia di Aruba pa autonomia tabata difunto Henny Eman, lider di Arubaanse Volks Partij y difunto Juancho Irausquin, lider di Partido Patriotico Arubano. Tur dos awe ta difunto. Tur dos ta hombernan di gran renombre y gran reconocimento den politica. Señor Presidente, cu cualkier un di nan na bida awe, anto no por socede cu nos autonomia manera ta sociendo actualmente y manera ta menasá di bay socede.
Señor Oduber ta acusa e gobierno aki di a faya. E ta puntra unda presupuesto ta. Señor Oduber tabata diputado te dia promer di juli di e aña aki. Señor Oduber mester sa masha bon unda presupuesto ta si ni e ni ningun di su coleganan a haci nada nada tocante presupuesto te dia cu nan a baha. Ora cu nan a mira cu pueblo di Aruba a pidi pa haya un cambio nan a rasona, "apres moi le deluge", laga bin loke ta bin.
Pesey awe e presupuesto ta laat. Mi por duna nan e siguransa awe nochi cu e presupuesto cu Raad lo haya e aña aki lo no ta simplemente un "cobransa di un tienda cu ta bende mercancia", pero un representacion fide digno di situacion financiero di Aruba. Lo ta e presupuesto mihor documenta den 12 aña di tempo. Pesey nos no tin pura. Y si a pasa 51 dia of 101 dia e gobierno aki ta haci su trabao bon.
Naturalmente mi por a spera critica di Señor Oduber ariba Werkverschaffing, pasobra Señor Oduber cu su herencia di afluencia nunca, manera mi a bisa caba un biaha, por imagina su mes cuanto necesidad tin den e pueblo aki, cuanto sufrimento tin y cuanto hende mester worde yudá. Pesey mi ta kere cu Señor Oduber nunca por ta di acuerdo pa yuda hendenan pa medio di Werkverschaffing.
Nos no ta haye e contesta adecuado, e solucion ideal pero tanten cu nos tin situacion desfavorabel economicamente nos mester mantene un Werkverschaffing. Pero si nos esfuersonan pa desaroyo economico realisa anto mi ta kere cu nos lo tin e dicha di ta e gobierno cu ta elimina Werkverschaffing pa algo mihor.
Señor Oduber ta puntra su mes tambe pakiko un suma di f.50.000 y cu f.50.000,-- ta un suma grandi mientras e ta contra pa yuda hende den Werkverschaffing e ta sugeri cu e f.50.000,-- por worde usa pa yuda otro hende. Señor Presidente f.50.000,-- ta pa gasto di e comision cu e iniciadornan di e mocion ta propone y mi por bisa, Señor Presidente, cu den mi concepto, f.50.000,-- no ta nada, no ta ningun suma di placa, si ta trata pa libertad y independencia di bo isla.

Mijnheer de Voorzitter, ik zou de heer Virgilio Kock willen adviseren om de literatuur na te slaan. Hij zou dan kunnen begrijpen waarom de totstandkoming van de autonomie een compromis is geweest. Hij beticht het Bestuurscollege er van dat wij falen, maar Mijnheer Kock, voordat gij anderen beticht, dat zij falen geeft U zich daarvan rekenschap, dat gij vanavond voor de ogen van de hele bevolking faalt.

Señor Alders ta pidi un cambio sano.
Ningun cambio a worde proponi aki den ainda. Nos a propone solamente un institucion di un comision pa studia cambionan necesario.
Den e comision aki nos lo kier inclui tambe e representantenan di partido di Señor Alders, asina cu si nan tin cualkier proposicion sano nan por presente na e comision aki.

Señor Presidente, Señor Werleman como di costumber no a comprende de que se trata.

De heer Chance geeft ons de verzekering dat hij nooit tegen de belangen van Aruba is geweest, niet als Eilandsraadslid, en niet als Statenlid.
Ik zou niet in detailles willen treden. Dit is een kwestie van interpretatie. Ik hoop, dat de heer Chance bedoelt, dat hij vanaf vanavond nooit meer tegen die belangen zal zijn.
Mijnheer de Voorzitter, ik heb gesympathiseerd met de woorden van de heer Finck. Inderdaad. Waarom is er zoveel gesproken. Ik had mij ook veel woorden kunnen besparen indien alles zakelijk was gegaan. Maar ik kan mij ook niet veroorloven dat het beleid van het Bestuurscollege ten onrechte hierbij werd betrokken en dat dit beleid werkelijk ten onrechte bij deze gelegenheid moest worden bekritiseerd. Wij hebben voldoende andere gelegenheden om met elkaar van gedachte te wisselen omtrent het beleid van het Bestuurscollege of het goed is of niet.
Gaarne had ik mij vanavond beperkt tot een staatkundige discussie.
Ik hoop, Mijnheer de Voorzitter, dat nu wij elkaar te woord hebben gestaan, dit in de tweede ronde het geval zou kunnen zijn.

DE HEER E.F. DE KORT: Señor Presidente, masha bunita, interesante y constructivo e reunion aki a cuminsa, pero lastimamente na un cierto momento nos ta mira Señor Oduber a bolbe hunga politiek asociando Werkverschaffing cu asunto di autonomia di Aruba. Lo mi kier a pidi Señor Oduber pa tene su mes mas constructivo posibel manera su colega Finck. Por si acaso e no kier haci esey lo mi kier a reserva mi vos pa di dos ronde pa mi dune su frescamento.

DE VOORZITTER: Zijn er andere leden die het woord wensen te voeren in de eerste ronde? Zo niet dan gaan wij over tot de tweede ronde..
Alvorens dat te doen wil ik nog een vraag stellen ter verduidelijking.
In de motie wordt voorgesteld een commissie te benoemen door het Bestuurscollege, waarbij leden van de verschillende partijen in de commissie zullen worden opgenomen en eventueel ook andere personen.
Nu is er in het Reglement van Orde van de Eilandsraad voorzien in de mogelijkheid van de benoeming van commissiën, die dus opdracht krijgen van de Eilandsraad om een bepaalde taak uit te voeren of een onderzoek in te stellen en rapport uit te brengen aan de Raad. Deze commissie kan ingevolge artikel 35, lid 4, zelf deskundigen aanwijzen die dus toegevoegd worden aan de commissie en de commissie brengt dan advies of rapport uit de Raad. Is het Uw bedoeling dat er dus een commissie uit de Raad wordt benoemd, eventueel aangevuld met deskundigen door de commissie aan te wijzen of is het inderdaad Uw bedoeling, zoals in de motie staat, dat U de Eilandsraad voorstelt wel over te gaan tot benoeming van de commissie maar niet door de Raad maar door het Bestuurscollege.
Dus niet een commissie uit de Raad.

DE HEER A.M.ARENDS: Señor Presidente, e intencion ta pa nos nombra, manera ta poni, un comision cu representantenan di tur partida. Tambe nos intencion ta pa nombra expertonan cu nos ta kere ta necesario pa formula e cambionan cu den e situacion aki lo ta necesario. Mi a contesta e pregunta completamente, Señor Presidente?

DE VOORZITTER: No, Señor Arends. Articulo 35 di Reglement van Orde, lid 4, ta bisa: "De commissiën benoemen zelf haar Voorzitter en zo nodig een rapporteur; zij worden bijgestaan door de Sekretaris of een door deze aan te wijzen ambtenaar en zo de commissie dit wenst, door één of meer door haar aan te wijzen deskundigen".
Dan wordt de commissie dus niet door het Bestuurscollege benoemd, zoals U in Uw motie voorstelt, maar door de Raad en dan moet ik verwijzen naar artikel 35, lid 1: "De Voorzitter benoemt alle commissiën ter uitvoering van een bijzondere last tenzij de Raad mocht verlangen, dat dit door hemzelve geschiede".
Dus de Raad kan zelf de commissie benoemen. Ik wou alleen duidelijkheid hebben. Het blijft mij gelijk. Maar in de motie wordt voorgesteld dat het Bestuurscollege de commissie benoemt en wat mij dus ook opviel, hetgeen ik een beetje vreemd vond, is dat in de motie wordt gesteld, dat de commissie aan het Bestuurscollege rapport uitbrengt en niet aan de Raad. Ik had van U verwacht dat U rapport aan de Raad wil hebben.

DE HEER A.M.ARENDS: Señor Presidente, casualmente mi tabata sperando e segundo ronde pa nos propone un cambio ey den sub 2 pa nos agrega tambe e Eilandsraad.

DE VOORZITTER: Ja, maar daar ben ik nog niet mee tevreden. Ik wil van U graag weten of U een commissie wilt benoemen door de Raad en uit de Raad eventueel aangevuld met deskundigen, dan zullen wij volgens het Reglement van Orde dat kunnen doen, maar dan zullen wij ook de regels in acht moeten nemen.

DE HEER A.M.ARENDS: Dat is ook de bedoeling.

DE VOORZITTER: Is dat de bedoeling? Dan zal dus de motie gewijzigd moeten worden door U in die zin, dat niet het Bestuurscollege, maar de Raad de commissie benoemt en dat rapport uitgebracht wordt aan de Eilandsraad en niet aan het Bestuurscollege.

DE HEER A.M.ARENDS: Esey ta e cambio cu nos ta bay haci.

DE VOORZITTER: Goed. Dan zal ik, zowel in verband met het verzoek van het raadslid Osbaldo Croes die om een schorsing vroeg, opdat zijn fraktie zich nader kan beraden over deze motie, maar ook omdat nu blijkt dat de indieners zelf er behoefte aan gevoelen om de motie te wijzigen, straks de vergadering even schorsen om daartoe de gelegenheid te geven.
Wij gaan thans over tot de tweede ronde.

DE HEER A.M.ARENDS: Señor Presidente, primeramente mi kier a lesa un biaha mas e passage tocante e dokmaatschappij na Corsow.
E ta lo siguiente.
"Terwijl de eilandgebieden zelf werkzaam willen zijn, is er in toenemende mate een streven van de Landsregering waar te nemen om zich met de eigen werkzaamheden van de Eilandgebieden in te laten en typische projekten van de eilandgebieden aan zich te trekken.
Het grote dokprojekt van Curacao bijvoorbeeld, een typisch eilandelijke projekt wordt voorgesteld als een projekt van de Centrale Overheid.
Dit is fnuikend voor de zelfwerkzaamheid van de eilandgebieden"
Señor Croes, e traduccion na Papiamento ta: "mientras cu e islanan mes kier a traha industrianan pa nan por combati desempleo, nos ta weita cu Gobierno Central kier bay ocupa nan cu trabaonan cu realmente ta pertenece na cada isla".
Mi ta kere cu esaki Señor Osbaldo Croes por a comprende mihor e idea di e passage aki.

Señor Kock a bisa cu si e menciona tur e departamentonan cu ta cay bao di land por ta cu te mañan mainta ainda e menciona nan. Señor Kock, pa esey mes nos mester busca un moda di trece un cambio den dje.
Tambe Señor Kock ta menciona cu di e belasting cu Aruba ta contribui na land 8 miyon ta bin back. Ya cu bo ta asina na haltura, Señor Kock, lo mi desea pa bo bisa nos tambe cuanto ta keda aki. Masha danki, Señor Presidente.

DE HEER F.L.MADURO: Señor Presidente, ta duel mi masha hopi cu despues cu e reunion aki a principia na un manera agradabel y efectivo cu despues for di diferente personanan di e Conseho aki, nos mester a tende atakenan. Entre otro ta duel mi cu mi colega Oduber mester a desvia di e punto di autonomia pa bay papia tocante di Werkverschaffing y salario bárbaro y gordo cu hendenan di Werkverschaffing ta gana. Ya como e a desvia di e punto lo mi kier a corigiële cu esnan cu ta traha na Werkverschaffing no ta ganando salarionan barbaro. Si nan ta ganando salario barbaro, si bo compara nan salario cu loke algun contratista ta pagando mi ta kere cu nos ta comprende otro basta bon.
Pero, Señor Presidente, tempo cu nos autonomia a bin na vigor na aña 1951 henter pueblo tabata gosando di empleo.
Tabatin pan pa tur, pa e grandi ambtenaar y tambe pa e chikito trahador. Awe cu e posicion economico di nos isla ta bay atras e homber chikito, e trahador tin cu sufri.
Pa e grandi, pa e ambtenaar, tin placa riba presupuesto pero pa e homber chikito no tin bastante. Como representante di pueblo, en especial pa e clase trabahadora, lo mi kier a bisa cu bao di cualkier sistema socialista of semi-socialista es cu tin ta paga pa es cu no tin. Mi ta contento cu awe nos por yuda mas ainda. Y mi ta sigura Señor Oduber cu e post aki riba presupuesto lo bira mas pisa ainda, pasobra tempo cos tabata bon nos tur a gosa y awor cu e situacion a bira un poco malo nos tur tin cu wanta e peso, pero nos tur tin cu haya nos pida pan tambe.
Mas ainda ta duel mi di tende for di Señor Oduber y Señor Bruno Werleman, criticando e f.50.000,-- cu segun nan ta placa mal gasta.
Señor Presidente, berguensa ta drenta den mi ora cu un representante di pueblo, ora cu un defensor di pueblo ta haya cu defensa di su autonomia no ta bal f.50.000,--. E no bal 80 of 90 cent pa cabes riba un populacion di 60.000.
Si nos tuma en cuenta, Señor Presidente, cu actualmente y en lo pasado tambe algun pueblo tabata bringa y lucha sufriendo hamber, desnudes, perdiendo nan bida pa lucha pa autonomia di nan lugar anto awe nos ta tende cu f.50.000,-- ta demasiado pa defende nos autonomia di Aruba. Berguensa so ta keda mi.
Señor Presidente, di e otro miembronan di fraccion di Partido Patriotico Arubano mi a tende palabranan constructivo. Mi a tende palabranan cu hopi tempo nos no a tende y cu nan ta despuesto pa lucha y defende y amplifica nos autonomia, cu exepcion di Señor Kock, manera costumber, cu nunca mi por comprende kiko e kier bisa. Masha danki, Señor Presidente,

DE HEER A.WERLEMAN: Señor Presidente, den e segundo ronde aki lo mi kier ta masha cortico como e oradornan anterior a delibera bastante caba riba e asunto aki. Pa mi tambe ta masha tristo di a tende cu varios di e oradornan no a tene nan mes na un nivel halto y parlamentario den nan descursonan, entre otro un ex-diputado, un dentista y cu mester sabi mihor y sabi mihor tambe. E persona aki à menciona cu e no ta comprende con e Bestuurscollege aki ta haci asina tanto cos a la vez durante un periodo chikito cu nan ta den poder y tambe e a bisa cu nan ta haci fout. Señor Presidente, unda cu hende ta traha fout ta worde haci. Unda cu nan no ta traha, claramente nan no ta haci ningun fout. Pero parece cu e actividad desempeña aki ta algo straña pa e ex-diputado aki.

Mi por bisa cu Bestuurscollege aki ta busca di ser activo y haci loke nan por. Ta duel mi cu e nivel tabata abao pero nos por bisa cu e principio tabata na e otro banda. Aya nan a cuminsa cu e nivel abao di e discusion y no na e banda aki. Nos sabi mihor. Masha danki, Señor Presidente.

DE HEER G.F.CROES, GEDEPUTEERDE: Señor Presidente, pa mi tambe ta un desapunto, despues di e relatonan extenso di nos miembronan di gobierno en cuanto mas autonomia pa nos Aruba, despues di otro banda nos a tende di e diferente miembronan tocante di trucknan na trabao, Werkverschaffing kitamento di hende y tocante di kibra Aruba.
Señor Presidente, mi colega Max Croes ya a contesta tur e personanan aki debidamente, pero no tabata mi intencion ningun momento tampoco pa awe nochi, ora nos ta trata algo tan importante pa nos pueblo Arubano, ta e miembronan na mi man drechi (Partido Patriotico Arubano) a baha na un nivel di Werkverschaffing, di truck, di kitamento di trabao, etc.
Señor Finck a trece padilanti cu e discusionnan a baha na un nivel basta abao. Siguramente e lo bay reprocha su otro miembronan pa na e momento ora ta trata di algo tan sagrado pa nos pueblo nan miembronan ta bin papia di tal punto.
De heer Chance en de heer Osbaldo Croes wil ik hartelijk bedanken voor hun toezegging om alle centralisatie in de Staten af te keuren.
Artikel 3 van de Statuten van Uw partij wijst terug naar het plan van Poelje: "de uitbouw van de zelfstandigheid van Aruba, meer zelfbeschikkingsrecht voor Aruba in de geest van het plan van Poelje". Uw partij is 12 jaar aan de macht geweest en na 12 jaar zou U van plan zijn mede te gaan werken tot meer centralisatie en te tornen aan ons zelfbeschikkingsrecht. Daarom nogmaals, geachte Statenleden die vanavond beloofd hebben ons te zullen steunen, toon dat in de Staten.
Wat de heer Chance zei, dat ik pas in de politiek ben, dat weet iedereen. Ik ben pas in de politiek, maar dat wil nog niet zeggen, dat door pas in de politiek te zijn, men niet de belangen van zijn volk kan behartigen. Er zijn mensen die wel 30 jaren in de politiek blijven, maar die alleen maar loze kreten uitblazen. Wij zijn pas in de politiek maar elk woord, dat wij uitspreken gaat ons van het hart.
Wat het naar huis sturen van de gedeputeerden betreft, wanneer zij het vertrouwen niet meer hebben van de Raad - waarschijnlijk werd dit vorig jaar door de heer Chance naar voren gebracht - alhoewel ik pas in de politiek ben weet ik toch dat dit reeds 13 februari 1960 door het Statenlid Albert Eman in de Staten naar voren gebracht.
Mijnheer de Voorzitter, ik zou alle raadsleden willen verzoeken om zich in de tweede ronde aan het agendapunt te houden, want het gaat hier niet om de Werkverschaffing.
Het gaat hier om het zelfbeschikkingsrecht van onze Arubaanse bevolking.
Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

DE HEER O.CROES: Señor Presidente, en berdad mi ta admiti cu durante e discusionnan awe nochi e a bay den tal forma cu e a baha e stemming di e Conseho aki. Pero di otro banda nos por comprende cu durante discusionnan di un reunion asina hende por desvia un poco y kita for di e bunitesa parlamentario cu mester existi durante un debate asina. Pero e punto cu nos ta discutiendo awe nochi, Señor Presidente, ta e posibilidad di haya mas autonomia pa isla di Aruba. Mi kier laga tur e puntonan treci for di diferente miembronan di Raad awe nochi un banda. Mi a pensa promer di reacciona ariba nan, pero atrobe mi ta pensa cu mihor no. No vale la pena. En berdad nos ta baha e stemming di e Raad aki. Pesey anto lo mi trata di no bay den detayes en cuanto e puntonan aki. Pasobra si mi kier reacciona riba e puntonan aki lo mi por reacciona masha duro mes.
Pero mi ta trata pa mi laga para atrobe.

Kisas den un otro reunion esey lo bira necesario cu nos lo no por lage para un banda.
Den promer ronde mi a bisa cu nos fraccion ta di acuerdo cu cualkier cambio posibel pa un posibel mas autonomia pa e isla aki y ariba esey mi ta keda. Si mi no ta kiboka, diputado Tommy Leest lo a laga pasa como si fuera mi a bisa cu nos ta di acuerdo cu e mocion.
Esey mi no a bisa ningun momento. Mi a pidi Señor Presidente pa schors e reunion aki un rato pa nos por haya un oportunidad awe nochi ainda pa asina nos por wak e bon conhuntamente.
Señor Presidente, atrobe a worde treci padilanti como si fuera cu e Gobierno Central ta tratando pa centralisa uno cu e otro departamentonan ainda. Atrobe ta cuestion cu nan ta bisa y ta cuestion cu nan ta tende.
En cuanto cambio den Eilandenregeling cu, por ehempel, por bin e posibilidad cu mayoria di Raad por manda un diputado of henter un Bestuurscollege cas, mi no ta kere cu ningun di e personanan presente aki den lo ta contra esey. Mi no ta kere cu si bin un cambio den Eilandenregeling na unda cu un diputado of Bestuurscollege por worde manda cas door di un mocion di desconfiansa di Raad ta algo cu ta torna na e autonomia di Aruba. No, Señor Presidente. Nos tin actualmente, manera cu e constitucion ta duna, cu Antillas tin su Gobierno Central na unda cu bo ta sinta cu un Colegio di Ministronan y na caminda cu mayoria Staten por manda un Minister cas, e situacion actual ta cu Eilandsraad no por manda un diputado cas. Mi no ta bisa cu e cos ta worde cambia especialmente pa manda un of otro diputado cas. No. E ta un necesidad pa haci cambio den e Eilandenregeling aki, Señor Presidente.
Ta un necesidad cu nos a bin haya nos confrontá cunele.
Mi kier ripiti cu mi no ta kere cu ningun miembro di Raad aki den lo ta contra pa un cierto cambio asina den Eilandenregeling.
Ningun diputado no mester tin miedo di esey.
Ningun partido mester tin miedo di esey, ni cu nan ta den oposicion of den gobierno actualmente. Cada diputado of cada Colegio cu ta traha bon si e tin e steun di su mayoria - ta asina e mester ta - anto automaticamente e no tin nada di teme di esey, mañan si e no tin e steun ey mas di su mes respet e no mester warda pa Raad mande cas, e mes ta baha.
Ta pesey anto nos ta di acuerdo cu un di e cambionan aki lo ta esey.
Lo ta un caminda cu Raad por haya e posibilidad di manda un diputado of henter Bestuurscollege cas ora cu e no tin e confiansa mas den dje.
Señor Max Croes a bisa cu den e corto tempo aki ya Bestuurscollege aki tin tres projekto caba "op stapel". Mi ta spera cu nan lo worde realisá.
Nos partido anteriormente nunca a bin cu plannan cu no a worde realisa.
Nan a worde realisá sigur.
Señor Betico Croes a menciona cu den statuut di Partido Patriotico Arubano ta pará cu e ta basa riba e plan van Poelje.
Si, Señor Presidente, esey ta berdad. Nos conoce e caso cu un delegacion van Poelje a bin for di Holanda pa studia e posiblidad di e autonomia pa e islanan, especialmente pa Aruba. Despues di esey a bin e Interimregeling y e Interimregeling a worde cualifica aki na Aruba e tempo aya di no por tabata bon pa Aruba y e Interimregeling ey lo mester a worde bentá den bari di sushi sin ni a habri e enveloppe cu tabata contene e concepto ey. Sinembargo despues di e campaña ey cual a mustra cu Aruba no por accepta Interimregeling toch den e reunion publico di Staten di Antillas Holandes, teni dia 13 di oktober, 1949 e a worde acceptá. Mi a bisa caba cu mi no kier bay den detayes awe nochi y reacciona riba cosnan cu a worde bisá awe nochi pero si nos kier berdaderamente traha di awor padilanti den e direccion aki, anto señores ban aki den na un manera serio. Despues di esaki, Señor Presidente, mi ta spera atrobe di por haya e oportunidad pa nos por studia e mocion aki debidamente. Masha danki.

DE HEER C.YARZAGARAY: Señor Presidente, mi no ta kere cu pueblo a eligi nos aki den pa bay den debatenan politico personal, ni cu criticanan destructivo.
Lamentablemente awe nochi e reunion aki no a sigui curso cu mi a spera, ni a haya e entusiasmo ni apoyo ni respaldo moral pa un pueblo su progreso, tratando di un caso tan delicado, un caso tan positivo.
Mi ta kere cu pueblo Arubano a pone confiansa den cada un di nos aki den cu un deber moral na nan pa representa nan interesnan y asina respalda y garantisa nan derechonan fundamental.
Si nos tur mester husga pa nos mes awe nochi, anto nos tin un responsabilidad grandi pa cada un di nos pa no bay den detayenan chikito, criticanan destructivo cu tin nada di haci cu e reunion importante aki.
Naturalmente mi ta comprende e wega politica pero awe nochi ta un anochi cu nos tur tin cu wak e cos aki objectivamente y nos tur tin cu usa nos cabes y duna respaldo pa un cambio den nos Eilandenregeling cual por garantisa nos mas autonomia y mas progreso.
Mi no ta interesa den detayenan politica ni den criticanan. Nan ta bisa na Ingles "any fool can criticize". Nos intencion ta awe nochi pa nos bin na un conclusion di e reunion aki cu resultadonan cu por ta beneficioso pa nos pueblonan pa duna nos pueblo aseguransa y un seguridad cual ta trece cunele un posibilidad economico pa bienestar di un y tur.
Cu esaki mi kier conclui mi ultimo palabranan haciendo un apelacion fuerte ariba cada representante di pueblo cu ta tuma asiento den Raad aki pa nan corda cu no ta nan persona ta worde representa, sino ta pueblo di Aruba ta worde representa. Cada un di nos tin un responsabilidad pa cumpli cunele y mi ta kere cu esey ta mi deber aki den y ami kier weita un cambio den e Eilandenregeling. Mi no ta bay papia di locual a pasa. Mi no ta bay bisa kiko ta bin. Pesey nos ta bay nombra un comision pa trece un rapport , di cual rapport nos por considera su ventahanan y su desventahanan. Masha danki, Señor Presidente.

DE VOORZITTER: Mag ik een beroep op U doen om zoveel mogelijk te vermijden dat weer herhaald wordt wat reeds gezegd is door anderen.
Wij hadden in de eerste ronde 18 sprekers en ik wil alleen maar trachten om de vergadering efficient te houden zonder dus tekort te doen aan datgene wat men naar voren wil brengen.

DE HEER C.E.LACLE, GEDEPUTEERDE: Señor Presidente, ami tambe ta bay di acuerdo cu bo cu aparentemente tin varios repiticion di discusionnan cu ya a tuma lugar. E motibo primordial cu nos a bin awe nochi tabata pa discuti e mocion presenta pa e partidonan pa forma un comision pa haci estudionan profundo pa trece cambionan riba un base democratico y husto pa nos isla Aruba.
Lamentablemente ami tambe mester bisa den poco palabra cu e reunion aki en berdad a principia riba un base democratico parlamentario, pero despues e a perde e gesto di e tendencia cu cual e a worde ehecuta.
Lo mi no bay den comentario riba atakenan cu a worde haci riba personanan y Bestuurscollege. E motibo di e reunion aki, manera mi a bisa caba, ta pa forma un comision pa trece cambio den constitucion.
Formando e comision aki posibel centralisacion door di Gobierno Central lo worde stroba.
Esaki mester ta e obheto di e comision. Pesey mi ta sugeri pa laga nos forma e comision aki lo mas pronto posibel pa nos por rem rapidamente cualkier posibel cambio cu Gobierno Central lo kier haci.
Ta e trabao di e comision aki pa trece padilanti e deseonan ferviente di e cambionan cu tanto nos tur ta anhela.
Masha danki, Señor Presidente.

DE HEER G.A.ODUBER: Señor Presidente, mi kier haci corto uso di palabra den e di dos ronde aki pa contesta algun acusacion inhustamente haci door di varios orador riba mi comentarionan sincero den promer ronde. Entre otro diputado Max Croes y mi colega Boekhoudt a bisa cu di aña 1953 e partido aki a cuminsa cu idea di hotel di turista.
Mi ta contento cu nan a trece esaki adilanti, pero mi ta spera mucho mas ainda cu e curso di e actividadnan di aña 1953 no ta ripiti nan mes den e actual College. Es decir cu e tres hotelnan nobo cu diputado Croes a menciona cu nan por a realisa e planificacion di nan den cuatro luna lo no cohe rumbo di e Kipnis plan.
Tocante presupuesto di 1968 mi kier recorda diputado Croes cu pa costumber politico y decencia parlamentario e Bestuurscollege anterior a laga e presupuesto di 1968 na e huicio unicamente di e Bestuurscollege nobo, sea cual sea cu lo a sinta dia promer di juli.
Pa recorda Señor Croes esaki mi kier a bisa cu e costumber aki tin un base sano pasobra ta dificil pa un College cu ta bahando prepara un begroting pa un otro College mester bay defende si e a worde entrega na tempo.
Pero si nos College lo por a sinti cu boso lo a haya dificultad anto lo tabata un gran honor pa nos di a preparele pa e College actual.
Diputado Max Croes a tira un insinuacion riba herencia di afluencia di mi persona. Si ta asina mes mi kier bisa Señor Croes cu no ta un berguensa, pero sí e afluencia cu ta worde gosa di dje pa medionan politico. Si mi tin afluencia, locual no ta asina, ta pasobra mi mes hendenan a percura honestamente cu sodor di nan frente pa mi preparacion.
No manera algun cu awor ta sinti nan grandi pa motibo di un salario mucho mas halto. Den nos comunidad sano di Aruba ningun afluencia no ta duna posicion ni honrades ni decencia. Ta lanta bo ta lanta cu ne. Pero sí, e ta duna creëncia.
Señor Werleman a bisa cu e Bestuurscollege ta busca di traha na un mihor manera posibel. Mi ta contento di tende esey. Lo mi kier a duna é y su coleganan di coalicion e conseho pa laga nan trankilo, no eherse mucho presion politico ni tampoco nombramentonan forsa asina nan por dedica nan tempo mucho mas na bienestar general di nos pueblo.
Masha danki, Señor Presidente.

DE HEER V.KOCK: En vista cu Señor Presidente a duna oportunidad pa nos studia e mocion aki aki rato lo mi tene mi palabranan y si tin algo pa comenta ariba dje lo mi haci esey despues.

DE HEER J.A.C.ALDERS: Señor Presidente, solamente un remarca chikito. Señor Croes a bisa mi cu no tin ningun cambio hací ainda. En berdad. Den mi discurso mi a bisa cu si acaso e cambionan necesario mester bin anto mester bin cambionan sano.

DE HEER B.R.WERLEMAN: Señor Presidente, nos ta weita cu nos apreciabel Leo tur biaha den reunion mester bin cu e frase" cu te hasta hende condena pa huez a haya trabao". Pa bisa bon cla esey ta berdad, pasobra pabao aya nos tin dos flor y na Bestuurskantoor nos tin un hende cu a worde condená y toch e a haya trabao. Masha danki.

DE HEER L.A.I.CHANCE: Mijnheer de Voorzitter, wij zijn hier vanavond uitgenodigd geworden om de benoeming van een commissie te behandelen en ook de mogelijke uitbreiding van onze autonomie te bestuderen. Maar helaas, Mijnheer de Voorzitter, er wordt meer gesproken over hoge parlementaire niveau en lage parlementaire niveau en andere dingen die hier niets te maken hebben. Daarom wil ik me houden aan wat ik denk, dat een goede parlementaire niveau is en ik wil niet te ver ingaan op antwoorden aan de heren Croes, want het zal dan misschien verder uitbreiden, hetgeen niet wenselijk is.

Wel wil ik even iets recht zetten.
De heer gedeputeerde Betico Croes heeft naar voren gebracht dat de mogelijkheid om een gedeputeerde naar huis te sturen bij verandering van de Eilandenregeling in 1960 voor het eerst naar voren is gebracht door de heer Eman. Ik wil van deze gelegenheid gebruik maken om de heer Croes erop te wijzen, dat hij in zijn boeken moet gaan duiken, want dit is voor het eerst in het jaar 1950 naar voren gebracht door de heer Jonckheer toen hij nog Statenlid was. Maar noch het voorstel van de heer Jonckheer noch het voorstel van de heer Eman zijn ooit zo ver gekomen als het voorstel, dat wij nu in behandeling hebben.
Wij hopen, dat wanneer dit aangenomen wordt het ook gezien zal worden, zoals ik reeds eerder gezegd heb, dus als een verandering in de goede richting.
En de heer Croes of welk ander gedeputeerde dan ook heeft zich geen zorgen te maken over dit voorstel als zij als goede gedeputeerden werken. Als het slecht gaat en de mensen niet tevreden zijn of althans de meerderheid van hun fraktie niet kunnen behouden, dan pas moeten zij zich zorgen hierover maken.

Mijnheer de Voorzitter, ik hoop dat U ons wel in de gelegenheid zult stellen deze motie te behandelen na de schorsing, want zoals ik het hier zie heb ik drie voorstellen, die ik naar voren wil brengen.
Ik denk, dat het beter is dat dit na de schorsing behandeld wordt.
Eén is in de overweging, de ander is het benoemen van een commissie.
Ik ben het niet eens, dat die commissie benoemd wordt door het Bestuurscollege. Als er een commissie benoemd wordt dan moet dit, volgens mij, door de Raad geschieden en die f.50.000,-- zou ik graag laten vallen en als wij hieraan moeten werken dat wij dit belangeloos doen.
Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

DE HEER T.LEEST, GEDEPUTEERDE: Señor Presidente, lo mi haci masha corto uso di palabra. Honorabel miembro Osbaldo Croes a bisa awor ey cu mi a comprende malo. Pero, Señor Presidente, si mi no ta kiboka mi no a dirigi palabra na Señor Croes awe nochi. Pero mi ta contento cu e a bin riba e punto ey, pasobra mi tambe ta di acuerdo pa aki un rato schors e reunion aki y conversa mas extenso tocante e contenido di e mocion aki cu a worde treci awe nochi padilanti.
Tambe Señor Croes y otro miembronan di Raad a trece padilanti awe nochi e cuestion di manda un diputado cas.
Tur loke mi por bisa den esaki ta si un diputado nenga di duna cuenta na Raad, si e comete un of otro accion bergonsoso cu no ta coresponde cu su alta funcion, mi ta di acuerdo pa manda un diputado asina cas.
Pero si e ta cumpli cabalmente cu su responsabilidadnan cu e pueblo anto mester tin e posibilidad cu pa maniobra politica e homber aki por worde manda cas asina no mas. E mester tin cierto certesa di su trabao.
Voor de rest si e no ta cumpli, si e causa berguensa na cara di pueblo cu a poné, mandé cas anto. Masha danki, Señor Presidente,

DE HEER M.CROES, GEDEPUTEERDE: Señor Presidente, mi mester nota cu na varios momento e topico principal ta worde perdi for di vista.
Loke nos a sali pa haci awe nochi ta pa tuma promer paso pa cambio di nos constitucion. Varios di e oradornan ta perde nan mes den un aspecto insignificante di e cambionan cu mester bin.
Nan ta perde nan tempo riba mandamento di un diputado cas.
Mas mihor nos por papia riba e modo pa cual e cambio aki por worde efectua. Nos tur aparentemente ta di acuerdo cu mester tin cierto controlnan door di Raad ariba miembronan di Bestuurscollege. Y mi no ta kere cu ningun no tin contrariedad di tin un provision pa manda un diputado cas. Pero e contrariedad cu nos tin sí ta cu Gobierno Central ta bisa ki ora ta manda un diputado cas.

Pakiko den tur e añanan aya no tabata asina. Si Arubianonan ta dicidi cu diputadonan di Aruba ta bay cas anto den e Eilandsraad aki nos mester tin e derecho pa dicidi cu nos ta cambia nos leynan di tal forma.
Cu esaki mi kier pone e asunto den un propio perspectiva. No ta cu tal cos ta socedé, sí of no, nos ta bay papia awe nochi, pero ta con y e manera cu e lo socede.
Señor Presidente, Señor Osbaldo Croes a mantene den segundo rondo su promesanan di coopera pa tur loke ta bon pa liberalisacion den nos constitucion. Den añanan cu ta bin cu interes montante lo mi observa e actuacionnan di Señor Croes den colegionan representativo.
Pasobra mi por bisa cu como un representante di pueblo Arubiano su palabranan ta halsa mi speransa den dje.
Señor Croes ta desea nos exito cu e projektonan di hotel y e ta spera cu nan lo worde realisa. Nos tambe ta spera esey pasobra realisacion di cualkier projekto economico lo nifica mas capacidad pa e pueblo aki pa soporta un responsabilidad y gobernacion mas grandi.
No ta por nada nos ta esforsa nos mes pa ensancha nos base economico. Ta cu un doel. E doel aki ta pa nos por financia y soporta e responsabilidad mas grandi di mas gobernacion propio.

Señor Oduber a bolbe bin ariba e topico di hotel y e ta bisa cu e no ta spera cu lo socede mescos cu den aña 1953 ora un plan di hotel a fracasa. E tempo ey mi no tabata carga responsabilidad di gobierno y for di historia mi sa kiko a socede mes bon cu Señor Oduber tambe.
Un siguransa mi por duna Señor Oduber. E plannan cu tin posibilidad di fracasa nos ni a menciona mes.
E hecho cu mi a menciona tres awe nochi ta pa pone un base di comparacion. Cierto hende tabata kere cu nan tabata luci masha bon pasobra no tabatin base pa comparacion.
Pero mi ta kere cu dentro di poco ora cu e base di comparacion worde estableci anto e splendor di e plumanan di color atractivo lo apaga.
Ningun momento Bestuurscollege aki tabatin necesidad pa Bestuurscollege anterior traha begroting pe. Tanto confiansa den e señores ey nos no tabatin y nos no por tin tampoco mirando e herencia cu nan a laga pa nos. Pero sikiera nan por a cuminsa cu e preparativonan manera tabata costumber.
E remarca tocante afluencia di Señor Oduber no ta hací pa tira ningun blaam ariba dje.
E ta solamente pa trece na claridad e hecho cu ta diferente bes caba e ta haci remarcanan sarcastico of acusacionnan sin fondo contra e desafortunadonan cu lastimamente mester gana nan pan na Werkverschaffing.
Esey ta necesita mi di bisa en berdad cu un cu nunca a conoce necesidad hamas por husga kiko esey kier meen. Ta solamente un cu a conocé, esey sa kiko e ta nifica. Mi afluencia, si mi tin of no, no ta haci al caso.
Mi no tin mester di dje pa mi biba.

Mijnheer de Voorzitter, ten slotte wil ik erop wijzen, dat de heer Chance blijkbaar het doel van het bedrag van het krediet van f.50.000, dat in de motie wordt gevraagd, heeft misverstaan.
De heer Chance doet het voorkomen alsof deze f.50.000 bestemd zou zijn als compensatie voor de commissieleden uit de Raad.
Ik kan U verzekeren, dat ik die indruk niet uit de motie heb gekregen en ook niet kan begrijpen.
Dit bedrag zal waarschijnlijk beschikbaar worden gesteld voor deskundige adviezen enz. naar ik aanneem. Het wil er bij mij niet inkomen, dat dit bedrag bestemd zou zijn voor één of andere commissie hier uit de Raad.
Ik dank U, Mijnheer de Voorzitter.

DE HEER D.I.LEO: Señor Presidente, mi ta kere cu ta mihor pa nos cuminsa tuma un decision pa forma e comision. Esey ta e punto di mas importante awe nochi y mi no ta kere cu nos a bin aki den awe nochi pa zundra. Nos a bin aki nan pa un asunto masha importante. Pesey mi kier pa aki rato nos tuma un decision pa nos weita cu mañan nos cuminsa traha pa libertad di nos pueblo. Masha danki.

DE HEER E. DE KORT: Señor Presidente, mi no ta kere cu ta necesario pa haci comentario tocante e proposicion ya cu solamente repeticion a bin. Pero sí mi ta ancioso pa tende opinion di oposicion aki rato tocante puntonan cu a worde treci padilanti. Tambe mi ta contento di tende Señor Oduber calma asina liher.

DE VOORZITTER: Hiermede zijn wij gekomen aan het einde van de tweede ronde. Ik zal thans de vergadering schorsen voor vijftien minuten. Ik hoop dat dat voldoende is, teneinde de indieners van de motie in de gelegenheid te stellen de motie te wijzigen en de overige leden ook in de gelegenheid te stellen zich te beraden over de motie.

De voorzitter schorst de vergadering.

De Voorzitter heropent de vergadering.

DE VOORZITTER: Ik heropen de geschorste vergadering. Deze vergadering werd geschorst om de heren in de gelegenheid te stellen om de motie te herzien. Mag ik in de eerste plaats vragen aan de indieners of zij nu de gewijzigde motie kunnen indienen.

DE HEER A.M.ARENDS: Señor Presidente, nos a haci algun cambio y cu e cambio aki nos ta sigur cu tur e miembronan aki den lo ta di acuerdo cune. Lo mi kier a lesé un biaha mas pa nos weita e cambionan cu a bin aden.

M O T I E

De Eilandsraad van het eilandgebied Aruba op heden 20 november 1967 in openbare vergadering bijeen,

Gelet op de wensen van de Arubaanse bevolking om alle rechten - in de ruimste zin des woords - welke wij door de eilandelijke autonomie hebben verkregen onverkort te handhaven en deze, waar mogelijk, uit te breiden;

Overwegende:

dat de historische achtergronden die ten grondslag liggen aan de totstandkoming van de Eilandenregeling Nederlandse Antillen in 1951 tot doel hadden een zo groot mogelijke zelfstandigheid toe te kennen aan de eilandgebieden, in het bijzonder ten opzichte van Aruba;

dat de Eilandenregeling Nederlandse Antillen niet aan alle wensen van het eilandgebied Aruba tegemoet kwam maar een compromis was tussen de ten tijde van haar ontstaan levende opvattingen;

dat van Arubaanse zijde toenmaals met bedoeld compromis werd ingestemd omdat door alle betrokkenen duidelijk te kennen was gegeven, dat te zijner tijd medewerking zou worden verleend aan de verdere uitbouw van de eilandelijke zelfstandigheid en dat in de praktijk er

naar gestreefd zou worden deze zelfstandigheid - ook onder de werking van de Eilandenregeling Nederlandse Antillen - zoveel mogelijk tot haar recht te laten komen;

dat na zestien jaar gerijpt politiek inzicht nog steeds een vurig verlangen bij het Arubaanse volk bestaat om te streven naar een grotere zelfbeschikkingsrecht;

dat het voor een gezonde groei van de Arubaanse economie noodzakelijk moet worden geacht dat Aruba over meer economische, financiële politieke en staatkundige zelfstandigheid beschikt;

dat daarvoor de gehele Eilandenregeling Nederlandse Antillen de helling dient te komen en in het bijzonder getracht zal moeten worden een voor de eilandgebieden gunstiger verdeling van de belastingopbrengsten te verkrijgen; dat voorts als beroepsinstantie ingevolge de "Vestigingsregeling voor bedrijven" de Eilandsraad dient te worden aangemerkt; dat de nieuwe regeling voorts aan de eilandgebieden zeggenschap moet toekennen bij de bepaling van de luchtvaartpolitiek, die van groot belang is voor de ontwikkeling van de toeristenindustrie; dat tenslotte de nieuwe regeling zodanig dient te zijn dat zij geacht kan worden uitdrukking te geven aan het onder de Arubaanse bevolking steeds sterker levende verlangen om - met behoud van de band met de overige eilanden der Nederlandse Antillen en de andere Koninkrijkspartners - werkelijk haar eigen interne aangelegenheden te behartigen;

BESLUIT:

1. De Voorzitter uit te nodigen, in overleg met de raadsfracties, een commissie te benoemen, vertegenwoordigende alle politieke groeperingen in deze Raad, om de mogelijkheden tot realisatie van een zo groot mogelijk zelfbeschikkingsrecht voor Aruba te bestuderen en daarover rapport uit te brengen aan de Eilandsraad.

2. Een krediet van fl. 50.000,-- beschikbaar te stellen om de werkzaamheden van de commissie en de totstandkoming van haar rapport mogelijk te maken;

en gaat over tot de orde van de dag.

DE VOORZITTER: Mag ik dan voor goed begrip nog even stellen dat de wijzigingen met uitzondering van enkele taalkundige wijzigingen hierop neerkomt dat de alinea waar U zo net op doelde namelijk " dat er evenwel in toenemende mate een streven is waar te nemen om de zelfstandigheid van het eilandgebied te beknotten en bevoegdheden over te geven aan de Centrale Regering" komt te vervallen en dat dus ten aanzien van de conclusie de Eilandsraad wordt gesteld in plaats van het Bestuurscollege. Dat is dus in essentia waar het op heerkomt.
Deze wijzigingen worden ondersteund door dezelfde personen, die de oorspronkelijke motie hadden ondersteund.
Thans is aan de orde deze motie, zoals gewijzigd.
Ik wil de heren in de gelegenheid stellen het woord te voeren over deze motie. Dit zal uiteraard weer in twee ronden plaatsvinden.
Mag ik wel een beroep op U doen om in deze nieuwe ronde U te beperken tot de motie alszodanig. Ik geloof dat wij over de autonomie zelf en over andere aspekten zeer uitvoerig, zelfs in herhaling het woord hebben gevoerd vóór de schorsing.

Dus misschien kunnen wij dit thans beperken tot de motie alszodanig.

Niemand wenst echter over de motie nog het woord te voeren en zodoende wordt de motie, zoals gewijzigd zonder hoofdelijke stemming door alle leden aangenomen.

De Voorzitter sluit de vergadering om 00.45 v.m.

Aldus vastgesteld in de openbare vergadering van ....

De Voorzitter,

De Sekretaris,